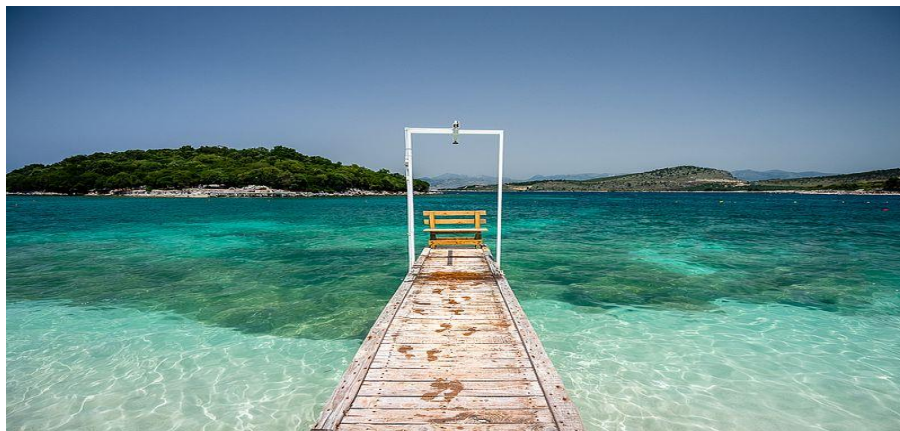

**ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΑ ΤΙΡΑΝΑ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ**

ΚΛΑΔΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΣΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑ

Νησιά του Εξαμιλίου (Πηγή: <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/0e/Ksamill-1.jpg>, 11.06.2024)

Επιμέλεια: Μ. Μπελιμπασάκης, Σύμβουλος ΟΕΥ Α΄
Σύνταξη: Ε. Μασούρας, Γραμματέας ΟΕΥ Β΄

-Ιούλιος 2024-

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. Γενική Επισκόπηση	5
2. Οικονομικό Περιβάλλον και προοπτικές ανάπτυξης της Αλβανίας	8
3. Στατιστικά Στοιχεία για τον κλάδο του τουρισμού στην Αλβανία	14
4. Κυριότερες μορφές τουρισμού στην Αλβανία	21
i) Αγροτουρισμός/Οικοτουρισμός	23
ii) Οινοτουρισμός/Γαστρονομία	31
iii) Πολιτιστικός/Θρησκευτικός τουρισμός	37
iv) Αθλητικός τουρισμός	43
5. Επιχειρηματικές και επενδυτικές ευκαιρίες-Δυνατά και αδύνατα σημεία της αγοράς- Προτάσεις ενίσχυσης τουριστικού κλάδου	47
6. Παράρτημα.....	55
7. Πηγές	57

Η πλατεία Σκεντέρμπεη στα Τίρανα (Πηγή: https://en.wikipedia.org/wiki/Skanderbeg_Square, 11.06.2024)

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

- AATSF: Αλβανική Υπηρεσία Αγροτικής Επιχειρηματικότητας και Τουρισμού
- ΑΕΠ: Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν
- AIC: Αλβανική Εταιρεία Επενδύσεων
- ADF: Αλβανικό Ταμείο Ανάπτυξης
- AIDA: Αλβανική Υπηρεσία Ανάπτυξης και Επενδύσεων
- ΑΞΕ: Άμεσες Ξένες Επενδύσεις
- B2B: Business to Business
- BMF: Ίδρυμα Διαχείρισης του Εθνικού Πάρκου του Βουθρωτού
- CBS: Οργανισμός Επιχειρηματικής Ανάπτυξης
- ΔΝΤ: Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
- Ε.Ε.: Ευρωπαϊκή Ένωση
- ΕFSE: Ευρωπαϊκό Ταμείο Νοτιοανατολικής Ευρώπης
- EIB: Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων
- ΕΛΣΤΑΤ: Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία
- ΕΤΑΑ: Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανοικοδόμησης και Ανάπτυξης
- ESG: Πολιτικές για το Περιβάλλον, την Κοινωνική Συνοχή και τη Διακυβέρνηση
- ΕΤΕ: Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων
- EUSAIR: Στρατηγική της Ε.Ε. για την Αδριατική και την περιοχή του Ιονίου
- FESTA: Διεθνές Φόρουμ για τον Βιώσιμο Τουρισμό
- GGF: Πράσινο Ταμείο για την Ανάπτυξη
- GIZ: Γερμανική Υπηρεσία για τη Διεθνή Συνεργασία
- GCF: Πράσινο Ταμείο για το Κλίμα
- INSTAT: Αλβανική Στατιστική Υπηρεσία
- Interreg VI-A IPA: Πρόγραμμα Διασυνοριακής Συνεργασίας Ελλάδα-Αλβανίας 2021-2027
- IUCN: Διεθνής Ένωση για τη Διατήρηση της Φύσης
- MME: Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις
- ΟΗΕ: Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
- ΡΙΖΗΤ: Πρόγραμμα Ανάπτυξης των Τουριστικών Υποδομών
- SASPAC: Αλβανική Υπηρεσία για τον Στρατηγικό Προγραμματισμό και τον Συντονισμό της Ξένης Βοήθειας
- ΣΔΙΤ: Συμπράξεις Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα
- SECO/SDC: Ελβετικός Οργανισμός Ανάπτυξης και Συνεργασίας

ΤΙΑ: Διεθνές Αεροδρόμιο Τιράνων 'Μητέρα Τερέζα'

UNESCO: Εκπαιδευτικός, Επιστημονικός και Πολιτιστικός Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών

UNWTO: Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού

USAID: Οργανισμός Διεθνούς Ανάπτυξης των Ηνωμένων Πολιτειών

WBIF: Επενδυτικό Πλαίσιο για τα Δυτικά Βαλκάνια

1. Γενική Επισκόπηση

Ο τουρισμός αποτελεί έναν από τους βασικότερους κλάδους της αλβανικής οικονομίας και βρίσκεται σε συνεχή ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια δεδομένων των συνεχώς αυξανόμενων αφίξεων από το εξωτερικό και της αναβάθμισης της χώρας ως διεθνούς προορισμού. Είναι γεγονός, ότι αν και ο πληθυσμός της είναι σχετικά μικρός,¹ η γειτονική χώρα διαθέτει πλούσια ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά που χρονολογείται ήδη από την εποχή του Χαλκού (περίπου 2000 π.Χ.) και οφείλεται σε σημαντικό βαθμό στο γεγονός ότι στην ευρύτερη περιοχή ανέπτυξαν πολιτισμό κατά το πέρασμα των αιώνων πολλοί λαοί (Ιλλυριοί, Έλληνες, Ρωμαίοι, Βενετοί, Οθωμανοί, Ιταλοί κ.ά.), οι οποίοι αναμφίβολα άφησαν το αποτύπωμά τους στην τοπική κουλτούρα.

Η Αλβανία γεωγραφικά βρίσκεται στην περιοχή των Δυτικών Βαλκανίων και συνορεύει με το Μαυροβούνιο στα βορειοδυτικά, το Κόσοβο στα βορειοανατολικά, τη Βόρεια Μακεδονία στα ανατολικά, την Ιταλία στα δυτικά και την Ελλάδα στα νότια.² Η συνολική της έκταση είναι 28.748 τετραγωνικά χιλιόμετρα, ενώ το μήκος της ακτογραμμής της στην Αδριατική και το Ιόνιο Πέλαγος υπολογίζεται συνολικά στα 476 χιλιόμετρα, αποτελούμενη από αμμώδεις και βραχώδεις παραλίες, όρμους, σπήλαια, γκρεμούς, ακρωτήρια και λιμνοθάλασσες. Το κλίμα θα μπορούσε να χαρακτηριστεί γενικά μεσογειακό, ωστόσο θα πρέπει να σημειωθεί ότι σε όλη την επικράτεια της χώρας εμφανίζεται ένα ευρύ φάσμα μικροκλιμάτων λόγω της ποικιλομορφίας του εδάφους. Συγκεκριμένα, θερμότερες είναι οι περιοχές της χώρας που βρίσκονται κοντά στις ακτές, ενώ αντίθετα ψυχρότερες εκείνες που βρίσκονται στην ενδοχώρα κυρίως στα βόρεια και ανατολικά της χώρας, όπου επικρατούν σχετικά χαμηλές θερμοκρασίες, λόγω της ύπαρξης μεγάλων οροσειρών (Αλβανικές Άλπεις, Κεραούνια Όρη κ.ά.).

Η Αλβανία διαθέτει πολλά ιστορικά και θρησκευτικά μνημεία χάρη στη μακρόχρονη ιστορία της, καθώς και αξιόλογα φυσικά τοπία, όπως λίμνες (Οχρίδα, Πρέσπα και Σκόδρα),

---

¹ Ο επίσημος πληθυσμός της Αλβανίας είναι περίπου 2,4 εκατ. κάτοικοι, σύμφωνα με τα στοιχεία της τελευταίας απογραφής (Ιούνιος 2024). Περίπου το 60% του συνόλου δηλώνουν Μουσουλμάνοι (Σουνίτες, Μπεκτάσι) το 20% Χριστιανοί (Καθολικοί, Ορθόδοξοι) και το υπόλοιπο (20%) άθεοι ή μη θρησκευόμενοι. Βλ. <https://www.instat.gov.al/en/Home.aspx> (29.06.2024).

² Η Ελλάδα δεν έχει αναγνωρίσει τη μονομερή ανακήρυξη της ανεξαρτησίας εκ μέρους του Κοσόβου (17.02.2008), ωστόσο υποστηρίζει σταθερά τη διαδικασία διαλόγου μεταξύ Βελιγραδίου και Πρίστινας, που διεξάγεται με τη διαμεσολάβηση της ΕΕ στο πλαίσιο της Συμφωνίας των Βρυξελλών (19.04.2013).

καθώς και ψηλά βουνά (Sharr, Skanderbeg, Korab) κατάλληλα για χειμερινά σπορ (ορειβασία, πεζοπορία κ.ά.). Η πιο δημοφιλής τουριστικά περιοχή, ιδιαίτερα κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, είναι η αποκαλούμενη «Αλβανική Ριβιέρα», η οποία τοποθετείται στα όρια του νομού της Αυλώνας.³ Εκεί εντοπίζονται αξιόλογα παραλιακά θέρετρα, όπως οι Άγιοι Σαράντα, το Εξαμίλι, οι Δρυμάδες και η Χιμάρα, καθώς και αξιοθέατα σημαντικής οικολογικής και ιστορικής αξίας, όπως η λίμνη Νάρτα, το Εθνικό Πάρκο του Λογαρά και το Εθνικό Πάρκο του Βουθρωτού, το οποίο προστατεύεται ταυτόχρονα ως μνημείο πολιτιστικής κληρονομιάς από την UNESCO, καθώς και ως υδροβιότοπος.

Αξίζει να σημειωθεί επιπρόσθετα, ότι στην Αλβανία κατά τα τελευταία χρόνια παρατηρείται η ανάπτυξη νέων μορφών τουρισμού (π.χ. αγροτουρισμός, οικοτουρισμός, γαστρονομικός, πολυτελείας κ.ά.) που απευθύνονται σε άτομα που ενδιαφέρονται όχι μόνο για διακοπές με την παραδοσιακή έννοια (π.χ. παραθερισμός), αλλά θέλουν να γνωρίσουν ευρύτερα την χώρα και τις παραδόσεις της. Η ανάγκη της διαμόρφωσης ενός περισσότερου πλουραλιστικού τουριστικού προϊόντος που ικανοποιεί ένα ευρύτερο κοινό, συνεπώς, έχει οδηγήσει την αλβανική κυβέρνηση στην οργάνωση του τουριστικού μοντέλου της χώρας γύρω από νέες αρχές (βιωσιμότητα, ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη, κατάρτιση προσωπικού, υποδομές κ.ά.) στοχεύοντας με αυτόν τον τρόπο στην καθιέρωση της εικόνας της χώρας ως διεθνή προορισμού σε ετήσια βάση.⁴

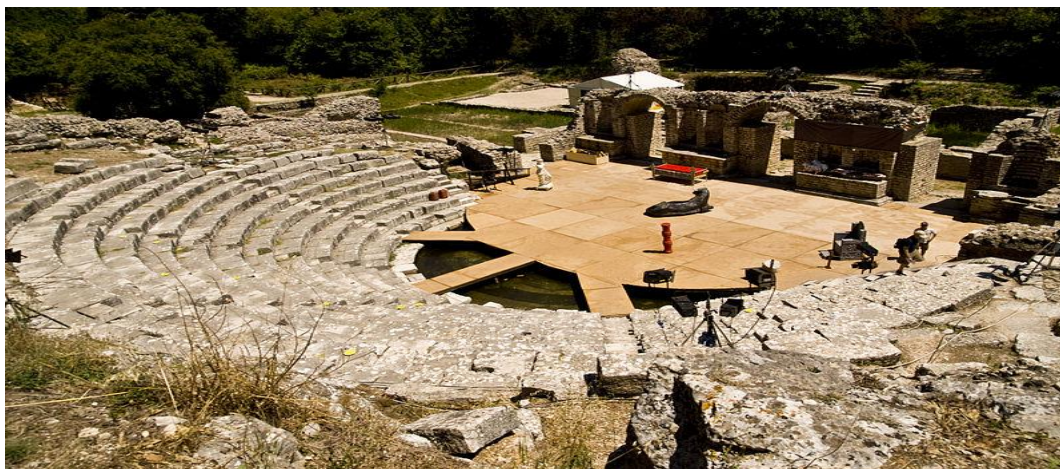
Εξετάζοντας κανείς περαιτέρω την αναβάθμιση της χώρας ως διεθνούς προορισμού θα παρατηρούσε ότι οι ξένοι τουρίστες προέρχονται τόσο από γειτονικές χώρες των Δυτικών Βαλκανίων (Κόσοβο, Βόρεια Μακεδονία, Μαυροβούνιο), όσο και από χώρες της Ε.Ε. (κυρίως Ιταλία, Γερμανία και Ηνωμένο Βασίλειο). Ανάμεσα στις πιο χώρες με τους περισσότερους επισκέπτες από και προς την Αλβανία συγκαταλέγεται βέβαια και η Ελλάδα, δεδομένων των υπαρχόντων ευνοϊκών παραγόντων, όπως η μικρή γεωγραφική απόσταση, η γρήγορα και εύκολη πρόσβαση (αεροπορική, οδική), καθώς και η διατήρηση προσωπικών δεσμών (π.χ. οικογενειακών, επαγγελματικών κ.ά.) από κατοίκους της Αλβανίας με την χώρα μας, που την καθιστά ιδιαίτερα οικεία.

---

³ Σύμφωνα με την πιο πρόσφατη διοικητική διαίρεση (2015) η χώρα χωρίζεται συνολικά σε 12 νομούς, 61 δήμους, 373 διοικητικές μονάδες και 2.972 χωριά. Βλ. https://en.wikipedia.org/wiki/Administrative_divisions_of_Albania {19.06.2024}.

⁴ Βλ. κεφάλαιο 4.

Οι προαναφερόμενοι θετικοί παράγοντες, τα πλεονεκτήματα που διαθέτει η Αλβανία (πολιτιστική παράδοση, γεωγραφική θέση, πολιτική σταθερότητα, οικονομική ανάπτυξη) και η διαμόρφωση ενός φιλικού επενδυτικού περιβάλλοντος παρά τα δεδομένα δομικά της προβλήματα (αδιαφάνεια, γραφειοκρατία, έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού κ.ά.), αποτελούν πολύ σημαντική βάση προκειμένου οι ελληνικοί τουριστικοί φορείς να προχωρήσουν σε επενδύσεις αναπτύσσοντας αμοιβαία επωφελείς συνεργασίες με αντίστοιχους φορείς της γειτονικής χώρας και παρέχοντας την εμπειρία και την τεχνογνωσία τους, προκειμένου να συμβάλουν στην αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών, σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα.⁵

Το αρχαίο θέατρο του Βουθρωτού (Πηγή: www.wikipedia.com, 11.04.2024)

⁵ Ζητήματα σχετικά με την ενίσχυση της συνεργασίας στον τομέα του τουρισμού μεταξύ της Ελλάδας και της Αλβανίας τέθηκαν στο πλαίσιο της συμμετοχής της πρώην Υφυπουργού Τουρισμού, κας Σοφίας Ζαχαράκη, στο Διεθνές Φόρουμ Βιώσιμου Τουρισμού στα Τίρανα (FESTA), που διεξήχθη το 2023 (03.-04.05.2024). Βλ. <https://afteroffice.gr/sto-foroum-tourismou-festa-sta-tirana-i-yfypourgou-tourismou-sofia-zacharaki/> (01.07.2024).

2. Οικονομικό Περιβάλλον και προοπτικές ανάπτυξης της Αλβανίας

Είναι γεγονός ότι η αλβανική οικονομία ανέκαμψε μέσα σε σύντομο διάστημα μετά τον σεισμό του Νοεμβρίου του 2019 και την πανδημία COVID-19 το 2020, σημειώνοντας υψηλά ποσοστά ανάπτυξης τόσο το 2021 (8,9%), όσο και το 2022 (4,8%).⁶ Σύμφωνα με στοιχεία της Αλβανικής Στατιστικής Υπηρεσίας (INSTAT), το 2023 ο υψηλός ρυθμός ανάπτυξης μετριάστηκε (3,6%), λόγω των πληθωριστικών πιέσεων που ακολούθησαν την άνοδο των τιμών σε τρόφιμα και ενέργεια, η ανεργία ανήλθε σε 11,3% παραμένοντας στο ίδιο επίπεδο με το 2022, το χρέος της γενικής κυβέρνησης έφτασε στο 63% του ΑΕΠ (68% το 2022), ενώ και ο πληθωρισμός μειώθηκε (4,8%) σε σχέση με το προπέρσινο έτος (6,7%).⁷

Αξίζει να σημειωθεί, ότι η Κεντρική Τράπεζα της Αλβανίας το 2020 προχώρησε σε μείωση του βασικού επιτοκίου δανεισμού (από 1% σε 0,5%), ανακοινώνοντας ότι το επιτόκιο θα παραμείνει σταθερό για την περίοδο της υγειονομικής κρίσης, γεγονός που οδήγησε στην αύξηση της ζήτησης και της κατανάλωσης, όπως αποδείχτηκε από τους υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης που σημειώθηκαν κατά την περίοδο που ακολούθησε (2021-2022). Η επιβράδυνση της ανάπτυξης της οικονομίας υπήρξε αισθητή κυρίως μετά το τρίτο τρίμηνο του 2022, λόγω των διεθνών εξελίξεων (πόλεμος στην Ουκρανία) και την απότομη αύξηση των διεθνών τιμών που επακόλουθα οδήγησαν στην πρόσκαιρη άνοδο του εγχώριου πληθωρισμού (6,73%), καθώς και στην άμεση μείωσή του το 2023 (4,8%).

Επισημαίνεται, ότι σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία της INSTAT, τον Ιανουάριο του 2024 ο πληθωρισμός έφτασε το 3,4%, που αποτελεί το χαμηλότερο ποσοστό από τον Νοέμβριο του 2021. Η μηνιαία μεταβολή του δείκτη τιμών καταναλωτή τον συγκεκριμένο μήνα σε σύγκριση με τον Δεκέμβριο του 2023 αντίστοιχα ήταν 0,5%, γεγονός που οφείλεται στην άνοδο των τιμών κυρίως στα τρόφιμα (5,3%), την ψυχαγωγία και τον πολιτισμό (5,0%), τον τουριστικό κλάδο και την εστίαση (4,0%), τα αλκοολούχα ποτά και τον καπνό (3,9%), και την ενέργεια (2,3%).⁸

Αναλύοντας κανείς τα παραπάνω δεδομένα και την επίδραση της μεταβολής των τιμών στην αλβανική οικονομία, θα διαπίστωνε ότι σε ευρύτερη κλίμακα το παραγωγικό μοντέλο της χώρας στηρίζεται κατά κύριο λόγο στον τομέα των υπηρεσιών (54,1%), ακολούθως στη βιομηχανία (24,2%) και κατά μικρότερο ποσοστό (21,7%) στην αγροτική παραγωγή,⁹ ενώ οι

⁶ Βλ. Πίνακα 1 στα παραρτήματα.

⁷ Σύμφωνα με προβλέψεις της INSTAT και του ΔΝΤ η ανάπτυξη το 2024 θα κυμανθεί γύρω στο 3,7%. Βλ. <https://www.instat.gov.al/en/Home.aspx> (24.05.2024).

⁸ Βλ. Σχετικά τα στοιχεία της INSTAT: <https://www.instat.gov.al/en/Home.aspx> (28.05.2024).

⁹ Βλ. σχετικά <https://data.worldbank.org/indicator> (05.06.2024).

εξαγωγές της είναι κυρίως αγροτικά προϊόντα (φαρμακευτικά φυτά, φρέσκα και επεξεργασμένα λαχανικά, ελαιόλαδο, φρούτα), βιοτεχνικά προϊόντα και μέταλλα (κυρίως χρώμιο).¹⁰

Αξίζει να σημειωθεί, ότι η ανάπτυξη του τουριστικού κλάδου κατά τα τελευταία χρόνια (συμβολή στο ΑΕΠ κατά 7,6% το 2022 και το 9,2% το 2023) αντίστοιχα είχε θετική επίδραση και στο εμπορικό ισοζύγιο της χώρας, καθώς, σύμφωνα με στοιχεία της INSTAT, το εμπορικό έλλειμμα της Αλβανίας μειώθηκε κατά 6,7% το 2023 σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, φθάνοντας τα 4,1 δισ. ευρώ.¹¹ Αντίθετα, η αξία των αλβανικών εξαγωγών αγαθών ανήλθε στα 4,23 δισ. €, σημειώνοντας μείωση (-9,5%), σε σύγκριση με το 2022, ενώ και η αξία των εισαγωγών αντίστοιχα έφθασε τα 8,4 δισ €, ελαττωμένη (-8,1%) σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Η μείωση των εξαγωγών το 2023 που ήταν υψηλότερη ακόμη και από εκείνη του 2020 (-9%) αποδίδεται σε διάφορους δυσμενείς παράγοντες, όπως η συνεχής πτώση του ευρώ σε σχέση με το εγχώριο νόμισμα (λεκ) και η αύξηση του κόστους παραγωγής, που συνετέλεσαν στη μείωση της ζήτησης αλβανικών προϊόντων από το εξωτερικό (κυρίως υποδήματα, κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα, μέταλλα, οικοδομικά υλικά κ.ά.).

Επισημαίνεται, ότι όσον αφορά τις εμπορικές σχέσεις της Αλβανίας με την Ελλάδα, το διμερές εμπορικό ισοζύγιο ήταν πλεονασματικό υπέρ της χώρας μας το 2023 κατά 332,7 εκατ. ευρώ, ενώ ο συνολικός όγκος του διμερούς εμπορίου αντίστοιχα, έφτασε περίπου στο 1 δισ. €. Η Ελλάδα, ήταν κατά σειρά ο πέμπτος εταίρος της Αλβανίας ως προς τις εισαγωγές και τρίτος ως προς τις εξαγωγές της.

Τα στοιχεία της INSTAT δείχνουν, επιπρόσθετα, ότι το 2023 ο αριθμός των αλβανικών επιχειρήσεων ξεπέρασε συνολικά τις 133.000, σημειώνοντας αύξηση περίπου 9% σε σύγκριση με το 2022. Τη μεγαλύτερη συμβολή σε αυτό είχαν οι μικρές (συνήθως οικογενειακές) επιχειρήσεις (93%), ενώ οι μεσαίες και οι μεγάλες κατατάσσονται χαμηλότερα στη σχετική κατάταξη. Συγκεκριμένα, οι μεγάλες επιχειρήσεις (με περισσότερους από 50 υπαλλήλους) αποτελούν μόλις το 1,57% του συνόλου, απασχολώντας το 50% των εργαζομένων στις επιχειρήσεις στην Αλβανία, σε σχέση με 50,6% κατά το 2022, πραγματοποιώντας παράλληλα το 45,3% του συνολικού ετήσιου κύκλου εργασιών. Επίσης, περίπου το 85,9% είναι μικρές επιχειρήσεις (με 1-4 υπαλλήλους), με τη συνεισφορά τους στην απασχόληση να υπολογίζεται σε 22,6%, καθώς και σε 20,2% του ετήσιου κύκλου εργασιών αντίστοιχα. Η σημαντική συμβολή των τελευταίων στην εγχώρια

¹⁰ Βλ. σχετικά <https://data.worldbank.org/indicator> (11.06.2024).

¹¹ Βλ. <https://www.instat.gov.al/en/themes/economy-and-finance/national-accounts-gdp> [19.06.2024].

οικονομία, ωστόσο, αποδεικνύεται μέσω της προστιθέμενης αξίας που προσφέρουν στο ετήσιο αλβανικό ΑΕΠ (78,4%), ενώ στα κράτη μέλη της ΕΕ το αντίστοιχο ποσοστό είναι πολύ μικρότερο (51,8%). Επίσης, η πλειοψηφία (65%) των επιχειρήσεων έχει την έδρα της στους νομούς των Τιράνων, του Δυρραχίου και της Αυλώνας, με τον μεγαλύτερο αριθμό να καταγράφεται στα Τίρανα (61.602) και τον μικρότερο στο Kukës (1.4080), ενώ 1.600 από αυτές ασκούν οικονομική δραστηριότητα σε περισσότερες από μία τοποθεσίες.

Βάσει των στοιχείων της INSTAT, καθίσταται σαφές, ότι η αλβανική οικονομία βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στον τομέα των υπηρεσιών, δεδομένου ότι το 2023 το 86% των καταγεγραμμένων επιχειρήσεων (108.280) δραστηριοποιούνται στον συγκεκριμένο τομέα (π.χ. τουρισμός). Επίσης, τονίζεται ότι αυτές που ασκούν εμπορική δραστηριότητα πραγματοποιούν τον μεγαλύτερο ετήσιο κύκλο εργασιών στην οικονομία (40,8%), ενώ 44.267 συνολικά δραστηριοποιούνται στο λιανικό εμπόριο και το χονδρεμπόριο, Τέλος, ως προς το ιδιοκτησιακό καθεστώς καταγράφεται ότι συνολικά το 5,3% είναι ξένων και μικτών συμφερόντων (43,6% από την Ιταλία, 5,2% από την Ελλάδα).¹²

Εξωτερικό εμπόριο Αλβανίας

Έτος	2021	2022	2023
Εξαγωγές αγαθών (αξία σε λεκ)	368.769.000.000	486.784.000.000	440.308.000.000
Εισαγωγές αγαθών (αξία σε λεκ)	800.718.000.000	950.381.000.000	872.676.000.000
Εμπορικό ισοζύγιο (αξία σε λεκ)	-431.949.000.000	-463.597.000.000	-432.368.000.000

Πηγή: Αλβανική Στατιστική Υπηρεσία (INSTAT)

¹² Βλ. INSTAT (<https://ww.instat.gov.ail/>, 07.06.2024)

10 Σημαντικότεροι προορισμοί εξαγωγών Αλβανίας (2023)

Κατάταξη	Χώρα	Αξία εξαγωγών σε λεκ	% στο σύνολο	Μεταβολή μεταξύ 2 τελευταίων χρόνων
1.	Ιταλία	189 δισ.	43%	-10%
2.	Κόσοβο	40 δισ.	9%	8%
3.	Ελλάδα	28,6 δισ.	7%	13%
4.	Γερμανία	23,1 δισ.	6%	-28%
5.	Ισπανία	18,9 δισ.	5%	-19%
6.	Βόρεια Μακεδονία	16 δισ.	4,5%	-19%
7.	Κίνα	10,1 δισ.	3,5%	3%
8.	Σερβία	9,9 δισ.	3,3%	-26,4%
9.	ΗΠΑ	9,7 δισ.	3%	-27%
10.	Μαυροβούνιο	9,6 δισ.	2,95	27,2%

Πηγή: INSTAT

10 Σημαντικότεροι προμηθευτές Αλβανίας και η θέση της Ελλάδας (2023)

Κατάταξη	Χώρα	Αξία εισαγωγών σε λεκ	% στο σύνολο	Μεταβολή μεταξύ 2 τελευταίων χρόνων
1.	Ιταλία	194 δισ.	22%	-6%
2.	Κίνα	93 δισ.	10,7%	21%
3.	Τουρκία	84 δισ.	8%	-26%
4.	Γερμανία	61 δισ.	7%	7%
5.	Ελλάδα	57 δισ.	6,5%	16%
6.	Ινδία	34,2 δισ.	4%	25%
7.	Σερβία	24 δισ.	3,5%	-31,3%
8.	ΗΠΑ	17,3 δισ.	3%	33%
9.	Βόρεια Μακεδονία	14,2 δισ.	2,5%	8%
10.	Ελβετία	14 δισ.	2,5%	-34%

Πηγή: INSTAT

Εμπορικό ισοζύγιο Ελλάδας – Αλβανίας (σε ευρώ) (2021-2023)

Αξία σε ευρώ	2021	2022	2023
Ελληνικές Εξαγωγές αγαθών προς Αλβανία	674.698.751	852.662.912	713.277.684
Εισαγωγές αγαθών από Αλβανία	188.741.594	413.517.354	380.506.401
Εμπορικό ισοζύγιο Ελλάδος-Αλβανίας	485.957.157	439.145.558	332.771.283

Πηγή: INSTAT

Επενδύσεις από και προς την Αλβανία (2021-2023)

	2021	2022	2023
ΞΑΕ (συνολικά κεφάλαια – απόθεμα τέλος έτους αναφοράς) σε εκατ. €	9.538	11.339	13.309
Άμεσες επενδύσεις της χώρας στο εξωτερικό (συνολικά κεφάλαια – απόθεμα τέλος έτους αναφοράς) σε εκατ. €	990	1.470	1.492

Πηγή: Τράπεζα της Αλβανίας

Επενδυτικές ροές στην Αλβανία ανά χώρα 2021-2023 (10 κυριότερες χώρες – σε εκατ. ευρώ)

Χώρα	2021	2022	2023
Ολλανδία	237	219	300
Ιταλία	142	136	203
Τουρκία	87	58	179
Αυστρία	66	82	119
Κόσοβο	41	63	73
ΗΠΑ	33	49	62
Γαλλία	70	48	60
Γερμανία	44	91	59
Ελλάδα	22	11	24
Ηνωμένο Βασίλειο	1	5	19
ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΡΟΕΣ	1.033	1.372	1.492

Πηγή: Τράπεζα της Αλβανίας

Απόθεμα ΑΞΕ στην Αλβανία ανά χώρα 2021-2023 (10 κυριότερες χώρες – σε εκατ. ευρώ)

Χώρα	2021	2022	2023
Ολλανδία	1.458	1.761	2.235
Ελβετία	1.746	1876	2.088
Καναδάς	1.205	1.450	1.677
Ιταλία	978	1.164	1.476
Τουρκία	715	850	1.025
Βουλγαρία	701	736	814
Αυστρία	598	675	799
Γαλλία	324	391	489
Γερμανία	205	309	394
Ουγγαρία	113	281	333
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ	9.283	11.064	13.309

Πηγή: INSTAT

3. Στατιστικά Στοιχεία για τον κλάδο του τουρισμού στην Αλβανία

Όπως προαναφέρθηκε, η σταθερή αύξηση των αφίξεων από το εξωτερικό σηματοδοτεί την αισθητή αναβάθμιση της Αλβανίας κατά τα τελευταία χρόνια ως τουριστικού προορισμού, τόσο από γειτονικά κράτη των Δυτικών Βαλκανίων, όπου το αλβανικό στοιχείο είναι έντονο (Κόσοβο, Βόρεια Μακεδονία, Μαυροβούνιο), όσο και από άλλα (κυρίως κράτη μέλη της ΕΕ).¹³ Η πρόσκαιρη μείωση των ροών από το εξωτερικό λόγω της πανδημίας, συνοδεύτηκε από μία συνολική κάμψη του τουριστικού τομέα, όπου κατεγράφησαν μεγάλες ζημιές, εξ αιτίας των περιοριστικών μέτρων που εφαρμόστηκαν στις μετακινήσεις και τις συνοριακές διελεύσεις. Όπως παρατηρείται από τα διαθέσιμα στοιχεία, ωστόσο, ο κλάδος μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα ανέκαμψε και ήδη από το 2021 οι αφίξεις διπλασιάστηκαν (115,3%) σε σχέση με το προηγούμενο έτος, ενώ η ανοδική τροχιά επιβεβαιώθηκε τόσο το 2022 (αύξηση κατά 33,9%), όσο και το 2023 (αύξηση κατά 35%).¹⁴ Μάλιστα επισημαίνεται, ότι η Αλβανία σημείωσε την τέταρτη μεγαλύτερη αύξηση ως προς τις ξένες αφίξεις (53%) το 2023 σε σύγκριση με το 2019, μετά τη Σαουδική Αραβία, το Κατάρ και τα νησιά Turks and Caicos.¹⁵

Γενικότερα, το 2023 αποτέλεσε την πιο επιτυχημένη χρονιά για τον αλβανικό τουριστικό κλάδο, καθώς σύμφωνα με τα στοιχεία της INSTAT, οι ξένες αφίξεις έφτασαν τα 10,1 εκατ. ξεπερνώντας έτσι το ρεκόρ του προηγούμενου έτους (7,5 εκατ.). Το γεγονός αυτό αναμφίβολα δημιούργησε ένα κλίμα ευφορίας και για το 2024 που αναμένεται ιδιαίτερα ελπιδοφόρο, δεδομένων των συνεχώς αυξανόμενων ροών.¹⁶ Η ανοδική αυτή τάση αποδίδεται σε συνδυασμό παραγόντων, όπως η κατάλληλη προβολή της χώρας στο εξωτερικό, η δημιουργία ενός ελκυστικού επιχειρηματικού-επενδυτικού κλίματος, το συγκριτικά χαμηλό κόστος διακοπών, καθώς και ο αναπροσανατολισμός των προτιμήσεων των ξένων τουριστών προς νέους και «άγνωστους» προορισμούς μετά τη λήξη της πανδημίας.

Ειδικότερα, παρατηρείται, ότι πλέον οι αφίξεις στην Αλβανία δεν προέρχονται μόνο από τις γειτονικές βαλκανικές χώρες, αλλά και από άλλες ευρωπαϊκές (π.χ. Πολωνία, Τσεχία,

¹³ Βλ. πίνακα 2 στο Παράρτημα.

¹⁴ Βλ. την Έκθεση *Tourism Doing Business – Investing in Albania* του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (UNWTO) (2024:70).

¹⁵ Σύμφωνα με στοιχεία της INSTAT πολλοί από τους καταγεγραμμένους τουρίστες από το εξωτερικό είναι μετανάστες αλβανικής καταγωγής από τις γύρω χώρες (Κόσοβο, Μαυροβούνιο, Βόρεια Μακεδονία, Ελλάδα) που επισκέπτονται για διακοπές την χώρα προέλευσής τους και καταγράφονται ως ξένοι τουρίστες, καθώς διαθέτουν διαβατήρια και άλλων χωρών. Βλ. σχετικά <https://www.instat.gov.al/en/Home.aspx> (28.05.2024).

¹⁶ Την περίοδο Ιανουαρίου-Μαΐου 2024 οι ξένες αφίξεις στην Αλβανία έφτασαν τις 3,3 εκατ., έναντι 2,4 το αντίστοιχο διάστημα του 2023. Βλ. INSTAT (<https://www.instat.gov.al/al/home.aspx>, 05.06.2024).

σκανδιναβικές χώρες κ.ά.), οι οποίοι έλκονται κυρίως από τα εντυπωσιακά ορεινά τοπία, τη φυσική ομορφιά των παραλιών της Αδριατικής και του Ιονίου και μια ακμάζουσα πρωτεύουσα, τα Τίρανα, που τους κινεί την περιέργεια να γνωρίσουν από κοντά. Είναι ενδεικτικό, βάσει σχετικών στοιχείων της INSTAT, ότι ανάμεσα στα κριτήρια που οδήγησαν ξένους υπηκόους να επισκεφτούν την χώρα το 2023, κατά συντριπτική πλειοψηφία (85%) ήταν η αναψυχή, με μεγάλη διαφορά σε σχέση με τους υπόλοιπους λόγους (επαγγελματικοί, πολιτιστικοί, υγεία, κ.ά.). Η αύξηση του ενδιαφέροντος για γνωριμία με την χώρα και τον πολιτισμό της φαίνεται και από το την αύξηση του χρόνου διαμονής στην χώρα κατά μέσο όρο στις 3,7 ημέρες, σε σχέση με 2,6 ημέρες αντίστοιχα το 2022.¹⁷

Επιπρόσθετα, το 2023 οι διανυκτερεύσεις σε τουριστικά καταλύματα στην Αλβανία αυξήθηκαν σημαντικά συγκριτικά με το 2022 (56,8%) και το 2019 (84,7%), δηλαδή πριν από την έναρξη των περιορισμών λόγω πανδημίας. Το στοιχείο αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό, δεδομένου ότι στα κράτη μέλη της Ε.Ε. η αντίστοιχη μεταβολή ήταν μόλις 6,1% σε σχέση με το 2022 και το 2019 (1,4%). Επισημαίνεται ακόμη, ότι το ίδιο έτος η Αλβανία βρέθηκε στην πρώτη θέση (81,7%), ως προς τις διανυκτερεύσεις των ξένων επισκεπτών, και στη δεύτερη (90,3%), ως προς τις διανυκτερεύσεις των ντόπιων επισκεπτών μετά την Ισλανδία (109,3%).¹⁸

Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να τονιστεί, ωστόσο, ότι σημαντική αύξηση δεν εμφανίζεται μόνο ως προς τις τουριστικές ροές από το εξωτερικό προς την Αλβανία, αλλά και αντίστροφα. Ενδεικτικά, οι αναχωρήσεις των Αλβανών πολιτών στο εξωτερικό κατά το πρώτο εξάμηνο του 2023 έφτασαν συνολικά τις 3.024.102, δηλαδή κατά 20,0% περισσότερο σε σχέση με την ίδια περίοδο του προηγούμενου έτους. Το στοιχείο αυτό, συνεπώς υποδηλώνει, ότι το «άνοιγμα» της αλβανικής τουριστικής αγοράς διεθνώς δεν αφορά μόνο τις ροές προς την χώρα, αλλά και αντίστροφα, καθώς και το συνεχώς αυξανόμενο ενδιαφέρον εκ μέρους των ντόπιων προκειμένου να επισκεφτούν άλλες χώρες.¹⁹

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Αλβανικού Υπουργείου Τουρισμού και Περιβάλλοντος αναφορικά με τις χώρες προέλευσης των αφίξεων από το εξωτερικό το 2023, στην πρώτη θέση της λίστας βρίσκεται το Κόσοβο με 4,4 εκατ. και ποσοστό 43% ως προς το σύνολο, γεγονός που θα μπορούσε να αποδοθεί στην εθνική και πολιτιστική συγγένεια μεταξύ των δύο χωρών, όπως

¹⁷ Βλ. <http://instat.gov.al/> (08-04-2024).

¹⁸ Βλ. *Albanian Daily News* (<https://albaniandailynews.com/>, 19.03.2024).

¹⁹ Βλ. <http://instat.gov.al/> (22.04.2024).

άλλωστε εκδηλώνεται μέσω της συνεργασίας τους σε ένα ευρύ φάσμα τομέων (π.χ. πολιτική, οικονομία, εκπαίδευση κ.ά.). Η υπόθεση αυτή ενισχύεται ακόμη περισσότερο, αν συνυπολογιστεί, ότι ο αριθμός των Κοσοβάρων που επισκέφθηκαν την Αλβανία αυξήθηκε εντυπωσιακά (67%) το 2023 σε σχέση με το 2022.

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τα ίδια στοιχεία, στη δεύτερη θέση βρίσκεται η Ιταλία, με περίπου 1 εκατ. τουρίστες και ποσοστό 9% επί του συνόλου, ακολουθούμενη από άλλες δύο χώρες που παραδοσιακά έχουν στενές οικονομικές και πολιτικές σχέσεις με την Αλβανία, τη Βόρεια Μακεδονία και την Ελλάδα, οι οποίες βρέθηκαν στην τρίτη και τέταρτη θέση, με αύξηση των επισκεπτών τους κατά 10% και 38% αντίστοιχα σε σχέση με το 2022.²⁰ Αξίζει να σημειωθεί ακόμη, ότι στην πέμπτη θέση στη σχετική λίστα εμφανίζεται το Μαυροβούνιο, μία ακόμη γειτονική χώρα, οι αφίξεις από την οποία αυξήθηκαν κατά 44% το 2023, ενώ στην έκτη θέση ακολουθεί η Γερμανία με 312.000 και 3% επί του συνόλου των αφίξεων, σημειώνοντας μία εντυπωσιακή αύξηση (66%). Επίσης, θα πρέπει να τονιστεί ότι το 2023, μεταξύ των χωρών με τις μεγαλύτερες αυξήσεις ως προς τις εισόδους πολιτών τους στην Αλβανία, συγκαταλέγονται η Κίνα (177%), η Τουρκία (110%) και η Φινλανδία (105%). Τέλος, ως προς την προέλευση των αφίξεων με κριτήριο την ήπειρο, 9.727.538 καταγράφηκαν από την Ευρώπη (περίπου το 91%), 240.985 από την Αμερική (5%), 122.459 από την Ασία (3%), 11.120 από την Αφρική% και 2.617 από την Ωκεανία (1%).²¹

Η αύξηση των τουριστικών ροών στην χώρα από το εξωτερικό κατά το 2023 φαίνεται μέσω και των καταγεγραμμένων αφίξεων στο Διεθνές Αεροδρόμιο των Τιράνων (ΤΙΑ), του μοναδικού επί του παρόντος διεθνή αερολιμένα της χώρας, όπου καταγράφηκε αύξηση κατά 40% σε σύγκριση με το 2022, φθάνοντας συνολικά τις 7,25 εκατ. Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΤΙΑ, οι χώρες με το υψηλότερο ποσοστό επιβατών ήταν κατά σειρά η Ιταλία (44%), η Γερμανία (13%) η Μεγάλη Βρετανία (8%), η Τουρκία (6%) και η Ελλάδα (4%).²²

Συγκεκριμένα, η Ιταλία με πάνω από 3,1 εκατομμύρια επιβάτες βρέθηκε στην πρώτη θέση, επιβεβαιώνοντας τους παραδοσιακά στενούς δεσμούς μεταξύ των δύο χωρών, ακολουθούμενη στη δεύτερη θέση από την Γερμανία με 1 εκατ., στοιχείο που αντανακλά την υψηλή ζήτηση για

²⁰ Οι αφίξεις από την Αλβανία στην Ελλάδα ήταν περισσότερες από ό,τι αντίστροφα το 2023 κατά 418.535. Βλ. Αλβανικό Υπουργείο Τουρισμού και Περιβάλλοντος (<https://turizmi.gov.al/>, 12.05.2024).

²¹ Βλ. Αλβανικό Υπουργείο Τουρισμού και Περιβάλλοντος (<https://turizmi.gov.al/>, 11.05.2024).

²² Βλ. <https://www.tirana-airport.com/en/article/998/Tirana-International-Airport%E2%80%99s-Highlights-2023> {06.06.2024}.

ταξίδια μεταξύ των δύο χωρών, ενώ στην τρίτη θέση με πάνω από 500 χιλ. βρέθηκε το Ηνωμένο Βασίλειο. Οι αριθμοί αυτοί δίχως αμφιβολία αποδεικνύουν τη στρατηγική σημασία του Αεροδρομίου των Τιράνων, ως κόμβου σύνδεσης της Αλβανίας με το εξωτερικό, δεδομένης της θέσης του στο κέντρο της χώρας και της εγγύτητάς του με τον λιμένα του Δυρραχίου, κύριου θαλάσσιου διαμετακομιστικού κέντρου ταξιδιωτών και προϊόντων.²³

Επισημαίνεται, ότι ο συνεχώς αυξανόμενος αριθμός πτήσεων ανάγκασαν την Αρχή Διαχείριση του Αεροδρομίου των Τιράνων να προχωρήσει το 2023 στην εκπόνηση σημαντικών έργων παρέμβασης, όπως η επέκταση του τερματικού σταθμού, η συντήρηση του διαδρόμου προσγείωσης και η αύξηση τόσο των θέσεων στάθμευσης αεροσκαφών, όσο και των θέσεων για αφίξεις και αναχωρήσεις των επιβατών κατά 37%, φθάνοντας συνολικά τις 4,2 εκατ. το 2023 έναντι 3 εκατ. το 2022.²⁴ Το γεγονός αυτό διευκόλυνε αεροπορικές εταιρείες χαμηλού κόστους, όπως η κουβετιανή Jazeera, η ουγγρική Wizz Air, η ιρλανδική Ryanair και άλλες, να ξεκινήσουν μέσα στο 2023 απευθείας δρομολόγια μεταξύ των Τιράνων και δημοφιλών ευρωπαϊκών προορισμών (π.χ. Λονδίνο, Βρυξέλλες, Ρώμη, Παρίσι, Στοκχόλμη, Βουκουρέστι, Πράγα κ.ά.) δημιουργώντας με αυτόν τον τρόπο τις προϋποθέσεις για τη σύνδεση της Αλβανίας ακόμη και με πιο μακρινούς προορισμούς.

Συμπερασματικά, είναι σαφές, ότι ο αλβανικός τουριστικός κλάδος επέδειξε ανθεκτικότητα κατά την περίοδο της πανδημίας και ξεπέρασε πολύ γρήγορα τις προκλήσεις που αντιμετώπισε, ανακάμπτοντας σε σύντομο διάστημα και σημειώνοντας αξιόλογη ανάπτυξη κατά τα τρία τελευταία έτη (2021-2023). Επιπρόσθετα, η εντυπωσιακή αύξηση των αφίξεων από το εξωτερικό δημιουργεί επίσης πολλές προοπτικές για την αναβάθμιση της χώρας και ως επενδυτικού προορισμού, δεδομένου ότι οι επιχειρηματίες που δραστηριοποιούνται στον κλάδο αναζητούν πάντα ένα φιλικό περιβάλλον με συμφέρουσες οικονομικές αποδόσεις και προστιθέμενη αξία, στοιχεία που η Αλβανία μπορεί αναμφισβήτητα να τους προσφέρει βάσει των στρατηγικών πλεονεκτημάτων που διαθέτει (γεωγραφική θέση, ήπιο κλίμα, χαμηλό εργατικό κόστος, πολιτική σταθερότητα κ.ά.).²⁵

²³ Η σιδηροδρομική γραμμή που θα συνδέει το λιμάνι του Δυρραχίου με το Αεροδρόμιο των Τιράνων αναμένεται να τεθεί σε λειτουργία τον Μάρτιο του 2025. Βλ. <https://albaniaandailynews.com/> (29.05.2024).

²⁴ Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία που ανακοινώθηκαν από την INSTAT, τον Ιούνιο του 2024 οι επιβάτες του Διεθνούς Αερολιμένα Τιράνων ξεπέρασαν το 1 εκατ., σημειώνοντας αύξηση 65% σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα το 2023. Βλ. <http://instat.gov.al/> (03.07.2024).

²⁵ Η καθιέρωση της Αλβανίας ως δημοφιλούς τουριστικού προορισμού φαίνεται και από το γεγονός, ότι πρόσφατα (07-09.04.2024) συνδιοργανώθηκε στα Τίρανα από την Παγκόσμιο Οργανισμού Τουρισμού (UNWTO) και το Υπουργείο Τουρισμού και Περιβάλλοντος της Αλβανίας, η 70η Διάσκεψη της Περιφερειακής Επιτροπής Τουρισμού

ΑΦΙΞΕΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ (2018-2023)

ΕΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ
2018	2,3 εκατ.
2019	2,5 εκατ.
2020	1,2 εκατ.
2021	2,5 εκατ.
2022	3,3 εκατ.
2023	10,1 εκατ.

Πηγή: INSTAT

ΑΦΙΞΕΙΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΧΩΡΑ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ (2022-2023)

ΕΤΟΣ	2022	2023	ΜΕΤΑΒΟΛΗ %
ΚΟΣΟΒΟ	2.639.462	4.398.548	67%
ΙΤΑΛΙΑ	610.578	950.955	56%
ΒΟΡΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	678.412	745.776	10%
ΕΛΛΑΔΑ	484.167	667.565	38%
ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟ	441.625	636.962	44%
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	187.664	312.244	66%
ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	166.599	237.132	42%
ΠΟΛΩΝΙΑ	168.022	232.970	39%
ΤΟΥΡΚΙΑ	94.912	199.634	110%
ΓΑΛΛΙΑ	79.116	126.692	60%
ΣΕΡΒΙΑ	99.700	101.949	2%
ΕΛΒΕΤΙΑ	65.159	92.934	43%
ΙΣΠΑΝΙΑ	45.235	86.748	92%
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	55.587	74.843	35%
ΟΥΚΡΑΝΙΑ	38.847	73.863	90%
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	41.456	67.221	62%
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	40.220	66.740	66%
ΑΥΣΤΡΙΑ	37.720	58.301	55%
ΣΟΥΗΔΙΑ	41.196	56.976	38%
ΚΡΟΑΤΙΑ	31.099	54.213	74%
ΒΟΣΝΙΑ ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗ	35.951	49.781	38%
ΝΟΡΒΗΓΙΑ	20.251	37.502	85%
ΣΛΟΒΕΝΙΑ	17.120	21.802	27%
ΡΩΣΙΑ	31.584	17.233	-45%
ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	8.082	16.532	105%

του Ο.Η.Ε. για την Ευρώπη, με τη συμμετοχή επενδυτών από τους κλάδους της φιλοξενίας (hospitality), των αερομεταφορών, φορέων του ιδιωτικού τομέα και εκπροσώπων χωρών, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα. Βλ. σχετικά <https://www.unwto.org/europe/events/70-unwto-commission-for-europe> (22.04.2024).

ΙΣΡΑΗΛ	7.346	13.458	83%
ΚΙΝΑ	4.630	12.833	177%
ΙΝΔΙΑ	7.543	10.241	36%

Πηγή: INSTAT

ΑΦΙΞΕΙΣ ΜΕ ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΤΗΝ ΗΠΕΙΡΟ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ (2022-2023)

ΕΤΟΣ	2022	2023	ΜΕΤΑΒΟΛΗ %
ΣΥΝΟΛΟ	7.543.817	10.155.640	34.6%
ΑΦΡΙΚΗ	4.614	11.120	141.0%
ΑΜΕΡΙΚΗ	177.419	240.925	35.8%
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΣΙΑ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΙΚΟΣ	26.840	66.689	148.5%
ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ	41.862	40.446	-3.4%
ΝΟΤΙΑ ΑΣΙΑ	10.908	15.324	40.5%
ΕΥΡΩΠΗ	6.921.733	9.727.538	40.5%

ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΠΟ ΕΥΡΩΠΗ (2022-2023)

ΕΤΟΣ	2022	2023	ΜΕΤΑΒΟΛΗ%
ΒΟΡΕΙΑ ΕΥΡΩΠΗ	258.367	380.476	47.3%
ΝΟΤΙΑ ΕΥΡΩΠΗ	5.661.878	7.743.693	36.8%
ΔΥΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ	468.743	744.821	58.9%
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ	103.444	215.216	108.1%

ΑΦΙΞΕΙΣ ΜΕ ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΤΟΝ ΛΟΓΟ ΤΑΞΙΔΙΟΥ (2022-2023)

ΕΤΟΣ	2022	2023	ΜΕΤΑΒΟΛΗ (%)
ΣΥΝΟΛΟ	7.543.817	10.155.640	34,6
ΔΙΑΚΟΠΕΣ, ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ	7.067.487	9.543.452	35,0
ΥΓΕΙΑ	2.392	949	-60,3
ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΙ	495	417	-15,8
ΔΙΑΜΕΤΑΚΟΜΙΣΗ	367.103	485.794	32,3
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΙ	106.340	125.028	17,6

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΑΦΙΞΕΙΣ ΜΕΤΑΞΥ ΕΛΛΑΔΑΣ-ΑΛΒΑΝΙΑΣ (2021-2023)

ΕΤΗ	2021	2022	2023
ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	308.500	859.600	1.086.400
ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑ	276.915	484.167	667.565

Πηγή: Υπουργείο Τουρισμού και Περιβάλλοντος της Αλβανίας

ΕΣΟΔΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ (2019-2023)

ΕΤΟΣ	ΣΕ ΔΙΣ ΕΥΡΩ
2019	2,33
2020	1,12
2021	2,33
2022	3,07
2023	6,8

Πηγή: INSTAT

ΑΜΕΣΗ ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΚΛΑΔΟΥ ΣΤΟ ΔΕΠ ΤΗΣ ΑΛΒΑΝΙΑΣ (2019-2023)

ΕΤΟΣ	%
2019	3,3
2020	2,5
2021	2,8
2022	3,4
2023	3,8

Πηγή: INSTAT

4. Κυριότερες μορφές τουρισμού στην Αλβανία

Όπως προαναφέρθηκε, η πλούσια πολιτιστική κληρονομιά της Αλβανίας, η ποικιλομορφία του φυσικού περιβάλλοντος και η πολιτική σταθερότητα αποτελούν πολύ σημαντικούς παράγοντες για τη σταθερή ανάπτυξη του τουριστικού κλάδου στην χώρα. Βάσει αυτών των δεδομένων η κυβέρνηση έχει θέσει μία νέα στρατηγική για την επόμενη πενταετία (2024-2030), προκειμένου να προσελκύσει ακόμη περισσότερα εγχώρια και ξένα επενδυτικά κεφάλαια που θα συμβάλουν στην περαιτέρω αναβάθμιση και τη βελτίωση των υποδομών και των παρεχόμενων υπηρεσιών.²⁶ Ειδικότερα, επισημαίνεται, ότι ζητήματα αναφορικά με την προσέλκυση και τον συντονισμό των επενδύσεων στον τουριστικό κλάδο αποτελεί αρμοδιότητα της Αλβανικής Υπηρεσίας Ανάπτυξης και Επενδύσεων (AIDA), η οποία ιδρύθηκε το 2010 και τελεί υπό την εποπτεία του Υπουργείου Οικονομίας, Πολιτισμού και Καινοτομίας.²⁷ Η εν λόγω Υπηρεσία στοχεύει στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και την αναβάθμιση της ποιότητας του τουριστικού προϊόντος μέσω της αναβάθμισης των παρεχόμενων υπηρεσιών, τη βελτίωση των υποδομών και την καθιέρωση της χώρας ως ετήσιου τουριστικού προορισμού μέχρι το 2030 σε συνεργασία με την Αλβανική Εταιρεία Επενδύσεων (AIC) και το Αλβανικό Ταμείο Ανάπτυξης (ADF).²⁸

Επιπρόσθετα, το πλαίσιο για την πραγματοποίηση επενδύσεων στον τουριστικό κλάδο καθορίζεται από τον νόμο για τις Στρατηγικές Επενδύσεις του 2015, πάνω στη βάση των αρχών της αειφόρου ανάπτυξης και της προστασίας του περιβάλλοντος.²⁹ Ως προς αυτό το θέμα επισημαίνεται, ότι η αλβανική κυβέρνηση κατά την προηγούμενη πενταετία (2016-2023) προχώρησε στην εκπόνηση 4 «πράσινων» επενδυτικών σχεδίων, αξίας 126 εκατ. ευρώ με σκοπό την προώθηση της αρχής της μετάβασης στην πράσινη οικονομία, τη μείωση της ρύπανσης και την αντιμετώπιση μίας ανθεκτικής οικονομίας στο πλαίσιο της προενταξιακής πορείας της χώρας στην Ε.Ε.³⁰

---

²⁶ Οι άμεσες ξένες επενδύσεις σε τουριστικές επιχειρηματικές συνεργατικές συστάδες (clusters) στην Αλβανία το 2022 υπολογίζονται στα 126 εκατ. ευρώ. Βλ. σχετικά UNWTO (2024:21).

²⁷ Νόμος 10303/2010.

²⁸ Σε αυτό το θέμα αξίζει να αναφερθεί και το Πρόγραμμα Ανάπτυξης των Τουριστικών Υποδομών (PIZHT), σχετικά με τις στρατηγικές επενδύσεις στις υποδομές των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον κλάδο του τουρισμού. Η AIC αντίστοιχα ιδρύθηκε το 2019 (Ν. 81/2019) με σκοπό τον σχεδιασμό και την εφαρμογή επενδυτικών πρότζεκτ σε διάφορους τομείς, μεταξύ των οποίων και ο τουριστικός κλάδος.

²⁹ Νόμος 55/2015.

³⁰ Βλ. σχετικά UNWTO (2024:28).

Επιπρόσθετα, ιδιαίτερη έμφαση έχει δοθεί στην ποιοτική αναβάθμιση των υποδομών, τον εκσυγχρονισμό των μέσων μεταφοράς, την προσέλκυση ακόμη περισσότερων ξένων κεφαλαίων, τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και την ενίσχυση της συνδεσιμότητας της χώρας με τις γειτονικές. Συγκεκριμένα, μεταξύ των πιο σημαντικών επενδυτικών πρότζεκτ στον τομέα των υποδομών συγκαταλέγονται οι νέες μαρίνες του Δυρραχίου, της Αυλώνας, το υπό κατασκευή νέο λιμάνι του Πόρτο Ρομάνο, τα νέα διεθνή αεροδρόμια της Αυλώνας και του Kukës, η επαναλειτουργία και η επέκταση του αλβανικού σιδηροδρομικού δικτύου (γραμμές Τίρανα-Δυρραχίου, Δυρραχίου-Ρογκοζίνα, Δυρραχίου-Πόγραδετς, Ρογκοζίνα-Λούζνιε κ.ά), η κατασκευή του τούνελ του Λογαρά, καθώς και η ολοκλήρωση της κατασκευής νέων οδικών αξόνων που εντάσσονται στο πλαίσιο του Πανευρωπαϊκού Διαδρόμου 8 (π.χ. Elbasan-Qafë Thane) και του Μπλε Διαδρόμου (Thumana-Kashar).³¹ Αυτά τα πρότζεκτ εκτιμάται ότι θα αναβαθμίσουν αισθητά τη συνδεσιμότητα της Αλβανίας με τις γειτονικές χώρες των Δυτικών Βαλκανίων, από όπου προέρχεται παραδοσιακά μεγάλο ποσοστό των ετήσιων τουριστικών ροών (Βόρεια Μακεδονία, Μαυροβούνιο, Κόσοβο).³²

Αξίζει να σημειωθεί, ότι τα περισσότερα από τα προαναφερόμενα έργα αναμένεται να ολοκληρωθούν μέχρι το 2027 μέσω συγχρηματοδότησης από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, την Ευρωπαϊκή Τράπεζα για την Ανάπτυξη και την Ανασυγκρότηση (ΕΤΑΑ), καθώς και άλλα Διεθνή Χρηματοδοτικά Ιδρύματα, γύρω από τον άξονα του ευρύτερου «Επενδυτικού Πλαισίου για τα Δυτικά Βαλκάνια» (WBIF). Το εν λόγω επενδυτικό πλαίσιο περιλαμβάνει την υλοποίηση μεγάλων έργων που σχετίζονται με την πράσινη και ψηφιακή μετάβαση της οικονομίας, την «καθαρή» (φιλική προς το περιβάλλον) ενέργεια, τον εκσυγχρονισμό των μεταφορών, την ενίσχυση του ιδιωτικού τομέα και την αναβάθμιση του ανθρωπίνου δυναμικού μέσω παροχής κατάρτισης.

Επισημαίνεται, ότι η ΕΤΑΑ για την τρέχουσα πενταετία (2023-2027) θα παράσχει συνολικά το ποσό των 98,75 εκατ. ευρώ υπό τη μορφή κρατικού δανείου στην αλβανική

---

³¹ Ο *Διάδρομος 8* είναι ένας από τους πανευρωπαϊκούς διαδρόμους και περιλαμβάνει τόσο οδικό όσο και σιδηροδρομικό τμήμα που ξεκινούν από τις ιταλικές ακτές της Αδριατικής (Μπάρι και Μπρίντζι), συνεχίζει με ακτοπλοϊκή διέλευση προς το Δυρράχιο της Αλβανίας, διασχίζει την Βόρεια Μακεδονία και καταλήγει στη Βάρνα της Βουλγαρίας. Ο *Μπλε Διάδρομος* αποτελεί ένα μεγάλο οδικό έργο, που θα διασχίζει όλη τη δυτική ακτή της βαλκανικής χερσονήσου, ξεκινώντας από την Ιταλία στα βόρεια, και ακολούθως μέσω της Σλοβενίας, της Κροατίας, του Μαυροβουνίου και της Αλβανίας θα καταλήγει στη νότια Ελλάδα.

³² Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται η σιδηροδρομική σύνδεση της Αλβανίας με το Μαυροβούνιο (γραμμή Vore-Hani i Hotit) και το Κόσοβο (Δυρραχίου-Πρίστινας), καθώς και η οδική σύνδεση με τη Βόρεια Μακεδονία, ως τμήματα του Διευρωπαϊκού Δικτύου Μεταφορών (Trans European Transport Network). Βλ. Βλ. <https://albaniandailynews.com/> (17.10.2023).

κυβέρνηση με σκοπό τον εκσυγχρονισμό και την επέκταση του σιδηροδρομικού δικτύου της χώρας. Για τον σκοπό αυτό υπεγράφη πρόσφατα (Μάρτιος 2024) συμφωνία σύναψης δανείου μεταξύ της Προέδρου της ΕΤΑΑ, κας Odile Renaud-Basso, και της Αναπληρωτή Πρωθυπουργού και Υπουργού Υποδομών και Ενέργειας της Αλβανίας, κας Belinda Balluku, στο περιθώριο της ετήσιας για το 2024 Συνόδου Κορυφής για τις Επενδύσεις στα Δυτικά Βαλκάνια. Η σύναψη της εν λόγω συμφωνίας αποσκοπεί στην ενίσχυση του σιδηροδρόμου, ως φιλικού μέσου προς το περιβάλλον στο πλαίσιο της ενωσιακής πολιτικής των βιώσιμων (πράσινων) μεταφορών, καθώς και στην ενίσχυση της περιφερειακής σταθερότητας των Δυτικών Βαλκανίων, ενόψει της μελλοντικής ένταξης της περιοχής στην Ε.Ε.³³

i) Αγροτουρισμός/Οικοτουρισμός

Στο πλαίσιο της πολιτικής για την προώθηση ενός πιο πλουραλιστικού τουριστικού μοντέλου και ακολουθώντας τις αρχές της βιώσιμης και αειφόρου ανάπτυξης, η αλβανική κυβέρνηση έχει θέσει κατά τα τελευταία χρόνια ως βασικό στόχο της την προώθηση του αγροτουρισμού, μίας σχετικά καινοφανούς μορφής τουρισμού που σχετίζεται με την οικολογία. Όπως έχει επανειλημμένα εκφραστεί από επίσημους φορείς, ο αγροτουρισμός μπορεί να αποτελέσει μέσο ενίσχυσης τόσο συνολικά της εθνικής οικονομίας, όσο και των τοπικών κοινωνιών, μέσω της παροχής κατάλληλων κινήτρων (π.χ. χαμηλή φορολογία, απλοποίηση των γραφειοκρατικών διαδικασιών) σε φυσικά και νομικά πρόσωπα που ενδιαφέρονται να επενδύσουν ιδιαίτερα σε μη προνομιούχες περιοχές, όπου θεωρείται δεδομένο, ότι η δημιουργία τουριστικών μονάδων (αγροκτήματα, πανδοχεία, ξενώνες κ.ά.) θα δημιουργήσει προστιθέμενη αξία στην τοπική οικονομία.³⁴

Η ανάγκη για μία πιο ισορροπημένη τουριστική ανάπτυξη σε επίπεδο επικράτειας, οδήγησε στην ανάληψη πρωτοβουλιών εκ μέρους των Αρχών, όπως η καθιέρωση χαμηλού φόρου (μόλις 5%) επί των καθαρών κερδών των πιστοποιημένων αγροτουριστικών επιχειρήσεων, με στόχο την αύξηση του αριθμού των ξενόνων στην χώρα από 240 επί του παρόντος (2023) σε

³³ Επισημαίνεται ότι η Αλβανία έχει καθεστώς υποψήφιας προς ένταξη χώρας στην Ε.Ε. από το 2014.

³⁴ Μεταξύ των συνολικά 17 περιοχών που έχουν τεθεί με κυβερνητική απόφαση του 2018 ως πρώτιστης σημασίας για τουριστική ανάπτυξη μεταξύ άλλων περιλαμβάνονται οι Πρέσπες, η Οχρίδα, η Κορυτσά, η Σκόδρα, η κοιλάδα του Αώου και η νότια παραλιακή ζώνη (Αλβανική Ριβιέρα). Βλ. σχετικά σε <https://turizmi.gov.al> (04.06.2024).

1.000 έως το 2030.³⁵ Αξίζει να σημειωθεί, ότι η αύξηση, ιδιαίτερα κατά τη τελευταία πενταετία, του αριθμού των επισκεπτών σε περιοχές με αγροτουριστικές μονάδες (Dibër, Κορυτσά, Τεπελένι κ.ά.), έχει κάνει ταυτόχρονα αισθητή την ανάγκη βελτίωσης της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών στους επισκέπτες μέσω της πιστοποίησης των μονάδων, στοιχείο που αναμφίβολα αποτελεί βασική προϋπόθεση για την συνολική ενίσχυση του τουριστικού κλάδου.

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με στοιχεία του Υπουργείου Τουρισμού και Περιβάλλοντος, οι πιστοποιημένες αγροτουριστικές δομές στην Αλβανία είναι συνολικά 25, άλλες 31 βρίσκονται σε διαδικασία για την απόκτηση πιστοποίησης, ενώ αναμένεται η ραγδαία αύξησή τους στο προσεχές μέλλον, παρά το γεγονός ότι παρατηρούνται σημαντικά δομικά προβλήματα (π.χ. έλλειψη τεχνικής υποστήριξης, υποδομών και καταρτισμένου προσωπικού) που αποτελούν ανασταλτικούς παράγοντες περαιτέρω ανάπτυξης του κλάδου.³⁶ Για αυτόν τον σκοπό, το Υπουργείο Τουρισμού και Περιβάλλοντος σε συνεργασία με το Υπουργείο Υγείας και Τουρισμού σχεδιάζουν την έκδοση στο άμεσο μέλλον ενός οδηγού πληροφόρησης σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές που θα ισχύουν στους τομείς της εστίασης και της φιλοξενίας, προκειμένου να παρασχεθεί καθοδήγηση και επαρκής ενημέρωση στις επιχειρήσεις για την προσαρμογή της λειτουργίας τους σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα.³⁷

Θα πρέπει επίσης να επισημανθεί σε αυτό το σημείο, ότι η κυβέρνηση στο πλαίσιο της λήψης μέτρων για την ενίσχυση του αγροτουρισμού έχει συμπεριλάβει, επίσης την παροχή φορολογικών κινήτρων σε μη προνομιούχες κοινωνικές ομάδες (π.χ. μακροχρόνια ανέργους, γυναίκες, νέους) που επιθυμούν να δραστηριοποιηθούν επιχειρηματικά στον κλάδο. Ειδικότερα, σε σχετικό νομοσχέδιο που δόθηκε για δημόσια διαβούλευση στο τέλος του περασμένου έτους, τέθηκε ως στόχος ο διπλασιασμός του αριθμού των γυναικών (55%) και των νέων επιχειρηματιών (40%) μέχρι το 2027.³⁸ Θα πρέπει να τονιστεί βέβαια, ότι στην προσπάθεια για την ενίσχυση της νέας επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας συμμετέχουν και ιδιωτικοί φορείς (Αλβανο-Αμερικανικό Ίδρυμα Ανάπτυξης, το Norfund, το Crimson Capital Corp κ.ά.) που σε συνεργασία με κρατικές δομές (π.χ. Δήμος των Τιράνων) αναλαμβάνουν την επίλυση προβλημάτων πηγών χρηματοδότησης για μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ).

³⁵ Βλ. σχετικά UNWTO (2024:49).

³⁶ Βλ. σχετικά <https://turizmi.gov.al/statistika-e-turizmit-2023> [01.06.2024].

³⁷ Βλ. *Albanian Daily News* (<https://albaniandailynews.com/>, 22.03.2024).

³⁸ Βλ. *Albanian Daily News* (<https://albaniandailynews.com/>, 01.02.2024).

Ειδικότερα στο θέμα της ενίσχυσης του αγροτουρισμού αρμόδια είναι η Αλβανική Υπηρεσία Αγροτικής Επιχειρηματικότητας και Τουρισμού (AATSF), που ιδρύθηκε το 2016 και χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανικοδόμησης και Ανάπτυξης (ΕΤΑΑ). Η AATSF επικεντρώνεται στην προώθηση της αγροτικής επιχειρηματικότητας, ενός σχετικά ανεκμετάλλευτου τομέα της αλβανικής οικονομίας, παρέχοντας συνάμα χρηματοδοτική στήριξη και τεχνική βοήθεια, αναφορικά με τρόπους χρηματοδότησης από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, καθώς και την κάλυψη ζημιών από την κυβέρνηση, με στόχο την ενίσχυση της αγροτικής βιομηχανίας. Επισημαίνεται, ότι η AATSF απευθύνεται τόσο σε φυσικά (αγρότες, επιχειρηματίες), όσο και σε νομικά πρόσωπα (εταιρείες) που απασχολούνται στην αγροτική οικονομία και τον τουρισμό, καθοδηγώντας τους ως προς την βέλτιστη αξιοποίηση του δυναμικού τους, καθώς και μεσολαβώντας για την παροχή τεχνικής βοήθειας από εξειδικευμένους ιδιωτικούς φορείς (Landmark Communications sh.p.k, Colliers Albania κ.ά.).

Επιπρόσθετα, στο πλαίσιο της στρατηγικής που ανακοινώθηκε στο τέλος του 2023 από το Υπουργείο Γεωργίας και Αγροτικής Ανάπτυξης για την Ανάπτυξη του Αγροτουρισμού στην Αλβανία προβλέπεται ως στόχος πρωταρχικής σημασίας, η διεύρυνση της πρόσβασης στην ψηφιοποίηση και χρήση των κοινωνικών μέσων δικτύωσης εκ μέρους των τουριστικών επιχειρήσεων του κλάδου. Είναι σαφές, ότι ο εν λόγω κλάδος απαιτεί την υψηλή ικανότητα αξιοποίησης των διαδικτυακών υπηρεσιών και των ψηφιακών εργαλείων, δεδομένου ότι όλο και περισσότεροι χρήστες αναζητούν και ανταλλάσσουν πληροφορίες για τουριστικούς προορισμούς. Συνεπώς, η δυνατότητα διαδραστικότητας του ευρύτερου κοινού με τις τουριστικές δομές, σχετικά με τη δομή και τις προσφερόμενες υπηρεσίες τους (π.χ. διαμονή, εστίαση), αποτελεί βασικό μέσο για την αύξηση των τουριστικών ροών, δεδομένου με αυτόν τρόπο μπορούν να διαδοθούν άμεσα εικόνες και εμπειρίες στο ευρύτερο κοινό.

Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι αναφορικά με τη συστηματική ενίσχυση του αγροτουρισμού στην Αλβανία έχουν αναπτυχθεί κατά τα τελευταία χρόνια συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα από την αλβανική κυβέρνηση και την Ε.Ε. (Horizon Europe, 100+ villages Programme κ.ά.) που αποσκοπούν στην παροχή ενός ευρύτερου πακέτου υπηρεσιών στους επισκέπτες των αγροτουριστικών μονάδων σε πολλές περιοχές της χώρας (Diber, Rubrik, Daijti κ.ά.).³⁹ Χαρακτηριστικά, θα μπορούσε κανείς να αναφέρει την πραγματοποίηση οργανωμένων περιηγήσεων σε φάρμες και ξενώνες, όπου ταυτόχρονα με την παρουσίαση των παραγόμενων

---

³⁹ Βλ. σχετικά <https://agrotourism.gov.al/> (01.06.2024).

προϊόντων (π.χ. λάδι, κρασί, γαλακτοκομικά κ.ά.) κάθε επισκέπτης έχει την ευκαιρία να γνωρίσει άμεσα τον χώρο και τη διαδικασία παραγωγής αποκομίζοντας με αυτόν τον τρόπο μία ολοκληρωμένη και ιδιαίτερη εμπειρία.⁴⁰

Ανάμεσα στους στόχους της προαναφερόμενης στρατηγικής περιλαμβάνεται επίσης η ενθάρρυνση της συνεργασίας μεταξύ επιχειρηματιών που δραστηριοποιούνται στον αγροτουρισμό και άλλων φορέων στον τομέα της γεωργίας, προκειμένου να επωφεληθούν όσο το δυνατόν περισσότεροι από τις προοπτικές που μπορούν να δημιουργηθούν μέσω κοινών πρότζεκτ (π.χ. γαστρονομικός τουρισμός, οινοτουρισμός). Συνεπώς, τα ψηφιακά μέσα αποτελούν ένα πολύ σημαντικό «εργαλείο» για την επίτευξη ενός υβριδικού μοντέλου συνεργασίας μεταξύ φορέων που δραστηριοποιούνται στον αγροτουρισμό και την δημιουργία προστιθέμενης αξίας συνολικά στην οικονομία της χώρας. Με αυτόν τον τρόπο εκτιμάται επίσης ότι θα καταστεί δυνατή η διατήρηση του ανθρώπινου κεφαλαίου στις μειονεκτικές περιοχές, οι οποίες επί του παρόντος αντιμετωπίζουν σημαντικά προβλήματα, λόγω της μετανάστευσης μεγάλου μέρους του ενεργού τους πληθυσμού στο εξωτερικό και τα αστικά κέντρα της χώρας (Τίρανα, Δυρράχιο κ.ά.).⁴¹

Στο πλαίσιο της πιο ισορροπημένης και βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης σε επίπεδο περιφέρειας εντάσσεται και η αξιοποίηση υπαρχόντων δομών σε απομακρυσμένες και δύσβατες περιοχές. Πρόσφατα (Ιούνιος 2024) ανακοινώθηκε από το Αλβανικό Υπουργείο Οικονομίας, Πολιτισμού και Καινοτομίας η έναρξη της εφαρμογής προγράμματος τύπου *Albergo Diffuso* για τη μετατροπή εγκαταλειμμένων οικισμών σε τουριστικές δομές.⁴² Επισημαίνεται, ότι σχετικά προγράμματα είχαν εφαρμοστεί στην Ιταλία στις αρχές της δεκαετίας του 1980, ως μέσο για την αναβίωση ιστορικών χωριών και πόλεων που δεν αποτελούσαν πλέον δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς και βρισκόνταν σε κατάσταση ερήμωσης (κυρίως στις περιοχές της Καλαβρίας και της Απουλίας). Για αυτόν τον λόγο δίνονταν οικονομικά κίνητρα σε ενδιαφερόμενους επενδυτές, προκειμένου να προχωρήσουν στην ανακαίνιση παλαιών κτιρίων και τη μετατροπή τους σε ξενοδοχειακές μονάδες, διαρρυθμισμένες σύμφωνα με τους αρχιτεκτονικούς κανόνες των ιστορικών οικισμών, προκειμένου να διατηρηθεί η αυθεντική τους όψη. Θα πρέπει να σημειωθεί επίσης, ότι τουριστικά πρότζεκτ τύπου *Albergo Diffuso* έχουν επίσης εφαρμοστεί και σε χώρες

⁴⁰ Βλ. σχετικά UNWTO (2024:22-27).

⁴¹ Σύμφωνα με την INSTAT το 2022 η πραγματική αύξηση του ΑΕΠ στον νομό Τυράνων έφτασε το 4,93%, ξεπερνώντας κατά πολύ τους υπόλοιπους (Δυρραχίου 1,07%, Φίερι 0,66%). Βλ. [Gross Domestic Product by Statistical Regions NUTS in Albania, year 2022 | Instat](#) (11.05.2024).

⁴² Βλ. www.risialbania.al (25.06.2024).

μέλη της Ε.Ε. (Ρουμανία, Κροατία, Σουηδία κ.ά.) σε συνδυασμό με τα προγράμματα «Έξυπνα Χωριά» και LEADER/CLLD, με τα οποία χρηματοδοτείται η ανάπτυξη παραδοσιακών αγροτικών οικισμών, γεγονός που δείχνει ότι υπάρχουν περιθώρια ανάπτυξής του και στην Αλβανία.

Γενικότερα, όπως παρατηρεί κανείς, ο αγροτουρισμός βασίζεται στο σύστημα της κυκλικής οικονομίας που βασίζεται στην ορθολογική χρήση των φυσικών πόρων βάσει της αρχής της βιώσιμης ανάπτυξης. Η εν λόγω αρχή προωθείται στο πλαίσιο της ατζέντας της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας που υιοθετήθηκε το 2020 από την Ε.Ε. για την επίτευξη μιας καθαρής, αποδοτικής ως προς τους πόρους και ανταγωνιστικής οικονομίας, καθώς και την εξασφάλιση μηδενικών εκπομπών μέχρι το 2050, καθιστώντας την Ευρώπη ως την πρώτη κλιματικά ουδέτερη ήπειρο. Στο πλαίσιο της προενταξιακής πορείας της Αλβανίας στην Ε.Ε. η κυβέρνηση κατά τα τελευταία χρόνια έχει θέσει ως στόχο την τήρηση της προαναφερόμενης αρχής αξιοποιώντας την ποικιλομορφία του εδάφους της χώρας για την προσέλκυση εναλλακτικού (οικολογικού) κοινού, που θα φέρει ακόμη περισσότερα έσοδα και επενδύσεις. Ο οικολογικός τουρισμός γενικότερα αποτελεί ένα νέο και δυναμικό είδος που έχει προοπτικές περαιτέρω ανάπτυξης στην Αλβανία, δεδομένου ότι παρατηρείται αυξημένο ενδιαφέρον αναφορικά με τα φυσικά πάρκα και τους υδροβιότοπους που υπάρχουν στην χώρα. Συγκεκριμένα, το 2023 καταγράφηκαν 4,6 εκατ. επισκέπτες στους συνολικά 11 οικολογικούς προστατευόμενους τόπους, τα 23 φυσικά καταφύγια και τα 16 εθνικά πάρκα της Αλβανίας.⁴³

Αξίζει σε αυτό το σημείο να αναφερθεί, ότι στο γενικότερο πλαίσιο της προώθησης του τουρισμού βάσει της βιώσιμης ανάπτυξης έχουν εκπονηθεί εκ μέρους της αλβανικής κυβέρνησης σημαντικά «πράσινα» πρότζεκτ, όπως οι φιλικές προς το περιβάλλον δημόσιες μεταφορές για τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης («Πράσινες μεταφορές στα Τίρανα»),⁴⁴ καθώς και η δημιουργία εθνικών πάρκων σε διάφορες περιοχές της χώρας (Λίμνης Πρεσπών, Καραβάστα, Λογαρά, Βουθρωτού, Αώου κ.ά).⁴⁵ Ειδικά ως προς το τελευταίο αξίζει να σταθεί κανείς στη

---

⁴³ Ανάμεσα στο σύνολο των εθνικών πάρκων θα μπορούσε κανείς να διακρίνει αυτά που βρίσκονται στο βουνό Dajti, στο Karavasta, το Butrint, το Karaburun, τον Llogara, την κοιλάδα Valbona, το νησί Sazan και στη λίμνη (Μεγάλη) Πρέσπα, την οποία η Αλβανία μοιράζεται με την Ελλάδα και τη Βόρεια Μακεδονία. Βλ. σχετικά https://en.wikipedia.org/wiki/Protected_areas_of_Albania (11.06.2024), UNWTO (2024:25).

⁴⁴ Το εν λόγω πρότζεκτ θα χρηματοδοτηθεί με δάνειο ύψους 50 εκατ. ευρώ με την γερμανική τράπεζα KfW και αφορά την αντικατάσταση τριών λεωφορειακών γραμμών στα Τίρανα με ηλεκτρικά λεωφορεία έως το 2029. Βλ. <https://shqiptarja.com/home> (10.05.2024).

⁴⁵ Ο ποταμός Αώος (Vjosa) πηγάζει από την οροσειρά της Πίνδου στην Ελλάδα και εκβάλλει στις ακτές της Αδριατικής στην Αλβανία. Το συνολικό του μήκος είναι 272 χιλιόμετρα, 80 από τα οποία βρίσκονται στην Ελλάδα και τα υπόλοιπα 192 στην Αλβανία. Σημειώνεται ότι η περιοχή των πηγών του κοντά στο Ζαγόρι αποτελούν προστατευόμενη περιοχή (Εθνικός Δρυμός Βίκου-Αώου).

φυσική ομορφιά και την αξία του οικοσυστήματος του συγκεκριμένου ποταμού, στοιχεία που οδήγησαν στην ανακήρυξή του ως «προστατευόμενης περιοχής», αρχικά από το αλβανικό κράτος (2017) και στη συνέχεια από τη Διεθνή Ένωση για τη Διατήρηση της Φύσης (IUCN) (2023).⁴⁶

Θα πρέπει να τονιστεί, βέβαια, ότι η σημασία του Αώου δεν περιορίζεται μόνο στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος, αλλά έχει και οικονομικές προεκτάσεις, δεδομένου ότι διασχίζει μεγάλο τμήμα της νότιας και κεντρικής Αλβανίας. Το γεγονός αυτό δημιουργεί σημαντικές προκλήσεις και προοπτικές, ειδικά ως προς τη διαχείριση των υδάτων προς όφελος των τοπικών κοινωνιών, την αξιοποίηση του εύφορου εδάφους γύρω από την κοίτη για γεωργικές και κτηνοτροφικές δραστηριότητες, όπως και την ορθολογική άσκηση αλιευτικών δραστηριοτήτων, καθώς μεγάλο τμήμα του ντόπιου πληθυσμού απασχολείται σε αυτόν τον τομέα.

Η δυνατότητα αξιοποίησης του Αώου σύμφωνα με την αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης αποδεικνύεται από το γεγονός, ότι η ομώνυμη κοιλάδα, που βρίσκεται κοντά στο Τεπελένι, έχει καταστεί τα τελευταία χρόνια πόλος έλξης ταξιδιωτών, οι οποίοι ενδιαφέρονται για ψυχαγωγικές/αθλητικές δραστηριότητες (κολύμβηση, ράφτινγκ, κανό καγιάκ κ.ά.). Οι προϋποθέσεις για την ανάπτυξη παρόμοιων δραστηριοτήτων διευκολύνεται επίσης, λόγω του ότι ο συγκεκριμένος ποταμός χαρακτηρίζεται «ελεύθερος», δηλαδή η ροή του είναι συνεχής χωρίς να παρεμποδίζεται από τεχνητά εμπόδια (π.χ. υδροηλεκτρικά φράγματα, τεχνητές λίμνες κ.ά.). Η μοναδικότητα της περίπτωσης του Αώου φέρνει αναπόφευκτα εκ νέου στο προσκήνιο τα ζητήματα της προστασίας των οικοσυστημάτων μέσω της θεσμικής προστασίας τους και της αφύπνισης της κοινωνίας των πολιτών, καθώς και δυνατότητα ανάπτυξης του τουριστικού κλάδου βάσει των αρχών της βιωσιμότητας και ενός διαφοροποιημένου προϊόντος.⁴⁷

Ανακεφαλαιώνοντας, θα μπορούσε κανείς να καταλήξει στο συμπέρασμα, ότι προγράμματα ενίσχυσης του αγροτουρισμού και του οικοτουρισμού, όπως η Υπηρεσία Αγροτικής Επιχειρηματικότητας και Τουρισμού (AATSF) και το Πρόγραμμα Ανάπτυξης των Τουριστικών Υποδομών (PIZHT), αποτυπώνουν τον στόχο της αξιοποίησης των ανεκμετάλλευτων δυνατοτήτων στον τομέα της αγροτικής επιχειρηματικότητας και του τουρισμού, καθώς και της προσπάθειας για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της αλβανικής αγροτικής οικονομίας,

⁴⁶ Στο οικοσύστημα του Αώου περιλαμβάνονται πάνω από 1.100 είδη ζώων, 13 από τα οποία έχουν χαρακτηριστεί ως υπό εξαφάνιση».

⁴⁷ Βάσει της «Πράσινης Συμφωνίας» (2020) η Ε.Ε. έχει δεσμευτεί στην παροχή 275 δισ. ευρώ από τα κονδύλια NextGenerationEU και REPowerEU για «καθαρές» επενδύσεις, και άλλων 118 δισ. ευρώ από την πολιτική συνοχής έως το 2027 για την μετάβαση στην «πράσινη οικονομία». Βλ. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/story-von-der-leven-commission/european-green-deal_en (27.06.2024).

βάσει των αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης και της διατήρησης οικοσυστήματος των φυσικών πάρκων και των προστατευόμενων υδροβιότοπων (πολιτικές ESG). Μέσω του συνδυασμού των νέων τεχνολογιών, του δημιουργικού επιχειρηματικού πνεύματος και των στρατηγικών επενδύσεων, η Αλβανία έχει την προοπτική προκειμένου να αναδειχθεί ως ένας ελκυστικός προορισμός για επενδυτές, επιχειρηματίες και λάτρεις που επιθυμούν να επενδύσουν σε μία αναπτυσσόμενη και δυναμική αγορά.⁴⁸

ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑ (2018-2022)

2018	1.021
2019	1.126
2020	1.237
2021	1.256
2022	1.385

ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΩΜΑΤΙΩΝ ΣΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑ (2018-2022)

2018	30.524
2019	33.798
2020	34.713
2021	35.802
2022	42.484

Πηγή: Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού

ΔΙΑΦΘΡΩΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΚΛΑΔΟΥ ΣΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑ (2022)

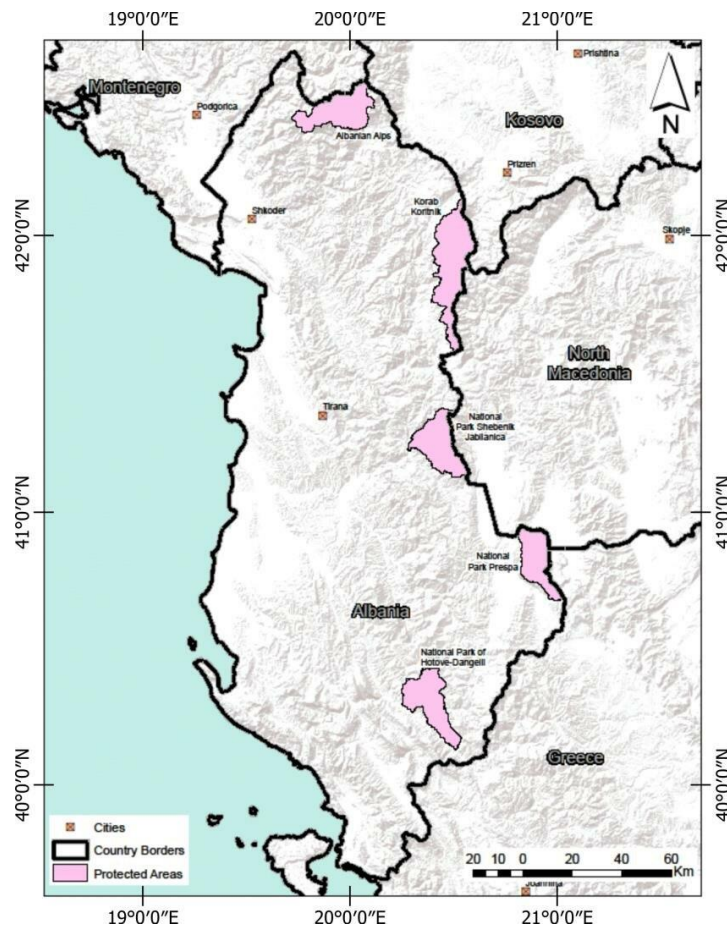
Υπηρεσίες παροχής σερβιρίσματος φαγητού και ποτού	4.906
Καταλύματα	16.216
Ταξιδιωτικά γραφεία	1.158

Πηγή: INSTAT

⁴⁸ Επισημαίνεται, ότι πρόσφατα (Φεβρουάριος 2024) ο Αλβανικός Οργανισμός Ανάπτυξης Επενδύσεων (AIDA) σε συνεργασία με τον Γερμανικό Αναπτυξιακό Οργανισμό (GIZ), δημοσίευσε πρόσκληση υποβολής αιτήσεων για το πρόγραμμα "Εξυπνο & Πράσινο Μέλλον", που παρέχει οικονομική και τεχνική υποστήριξη σε νέους επιχειρηματίες με βιώσιμες και φιλικές ιδέες προς το περιβάλλον, την καινοτομία και την ψηφιοποίηση. Βλ. *Albanian Daily News* (<https://albaniandailynews.com/>, 02.02.2024).

Το εθνικό πάρκο του Αώου στην περιοχή του Τεπελενίου. Πηγή: <https://www.dewolven.com/nieuws/belangrijke-mijlpaal-bereikt-voor-toekomstig-nationaal-park-vjosa/> (06.06.2024)

Χάρτης με τις προστατευόμενες περιοχές και τους υδροβιότοπους στην Αλβανία.
Πηγή: https://www.researchgate.net/figure/Map-of-the-protected-areas-in-Albania-where-the-survey-has-been-conducted_fig1_358880810

ii) Οινοτουρισμός/Γαστρονομία

Είναι σαφές, ότι η συνεχής αύξηση του αριθμού των ξένων επισκεπτών στην Αλβανία, που ήδη έχει ξεπεράσει τα προ της πανδημίας επίπεδα, ενισχύει όχι μόνο τον ξενοδοχειακό κλάδο, αλλά και συναφείς τομείς, όπως το εμπόριο, την γαστρονομία, και τις δραστηριότητες αναψυχής (π.χ. πολιτιστικές). Ουσιαστικά, δημιουργείται ένα πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα που επηρεάζει θετικά την ποικιλομορφία του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος, δεδομένου ότι πλέον απευθύνεται σε ένα ευρύτερο κοινό που ενδιαφέρεται να γνωρίσει περισσότερες λεπτομέρειες για τον πολιτισμό και την κουλτούρα των κατοίκων της χώρας.

Συγκεκριμένα, η Αλβανία αποτελεί τον κατάλληλο προορισμό για τους ταξιδιώτες που ενδιαφέρονται να γνωρίσουν αντιπροσωπευτικά τοπικά προϊόντα, όπως το κρασί, καθώς και ιδιαίτερες γεύσεις, δεδομένου ότι η χώρα διαθέτει πλούσια γαστρονομική και οινογνωστική παράδοση χάρη στο ήπιο κλίμα της κατά το μεγαλύτερο διάστημα του έτους και την στρατηγική της θέση στις ακτές της Αδριατικής, στοιχεία που συνέβαλαν διαχρονικά στη στενή επαφή των κατοίκων της με τους λαούς της Δύσης και της Ανατολής και την ανταλλαγή γνώσεων σχετικά με την παραγωγή οίνου.

Όπως μπορεί κανείς να παρατηρήσει, η Αλβανία διαθέτει μία από τις παλαιότερες παραδόσεις οινοποιίας στην Ευρώπη, που χρονολογείται τουλάχιστον ήδη από την Αρχαϊκή περίοδο (8^{ος} αιώνας π.Χ.), όταν στην περιοχή κυριαρχούσαν οι Ιλλυριοί.⁴⁹ Κατά τη ρωμαϊκή και τη βυζαντινή περίοδο (1^{ος} αιώνας π.Χ.-13^{ος} αιώνας μ.Χ.), η παραγωγή κρασιού αυξήθηκε σημαντικά, ωστόσο αργότερα κατά τη μακρόχρονη οθωμανική κυριαρχία (15^{ος}-αρχές 20^{ου} αιώνα) σημειώθηκε σημαντική κάμψη, λόγω του εξισλαμισμού της πλειοψηφίας του πληθυσμού και των περιορισμών που τέθηκαν για θρησκευτικούς λόγους. Αξίζει να τονιστεί ακόμη, ότι κατά τη διάρκεια του κομμουνιστικού καθεστώτος (1945-1991), στην χώρα λειτουργούσαν αρκετά οινοποιεία και χώροι παραγωγής σταφυλιών υπό τον αποκλειστικό έλεγχο του κράτους, ενώ το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής προοριζόταν για εξαγωγή στο εξωτερικό.⁵⁰

---

⁴⁹ Ο Λατίνος συγγραφέας, Πλίνιος ο Πρεσβύτερος (23-79 μ.Χ.), κάνει αναφορά στην *Biturica*, την αρχαία Ιλλυρική ποικιλία, η οποία σήμερα θεωρείται «μητέρα» της ευρύτερης οικογένειας των σταφυλιών *Carmenet* (συμπεριλαμβανομένων των *Cabernet Sauvignon*, *Cabernet Franc*, *Merlot*, *Petit Verdot* κ.ά.). Βλ. σχετικά *Historia Naturalis*, 4.3.

⁵⁰ Το 1990 η Αλβανία διέθετε περίπου 18-20.000 εκτάρια αμπελώνων. Η ετήσια παραγωγή υπολογιζόταν στους 70.000 τόνους, από τους οποίους οι 30.000 ήταν διαθέσιμοι για την ντόπια αγορά, ενώ οι υπόλοιποι 40.000 για το εξωτερικό. Βλ. περισσότερα σε <https://theculturetrip.com/europe/albania/articles/a-wine-lovers-guide-to-albania> (03.06.2023).

Όπως υποστηρίζεται από ειδικούς της οινογνωσίας, η Αλβανία μπορεί να χωριστεί σε τρεις μεγάλες αμπελουργικές περιοχές: τη *Δυτική/παραλιακή πεδιάδα* (Δέλβινα, Σκόδρα, Φίερι, Λούζινα), όπου πριν από τη δεκαετία του 1990 υπήρχαν οι περισσότεροι αμπελώνες της χώρας, φυτεμένοι σε ύψος 300 μέτρων, την *Βόρεια και Ανατολική υποορεινή περιοχή* (Επισκοπή, Πόγραδετς, Λεσκοβίκι, Κορυτσά), όπου τα οινοποιεία βρίσκονται σε υψόμετρο έως και 800 μέτρα, και τέλος τις *Κεντρικές λοφώδεις περιοχές* (Τίρανα, Μπεράτι, Ελμπασάν, Κρούγια, Πρεμετή), όπου το υψόμετρο των αμπελώνων κυμαίνεται από 300 έως 600 μέτρα.⁵¹

Βάσει των παραπάνω, γίνεται αντιληπτό το γεγονός, ότι η γεωγραφική ποικιλομορφία καθιστά την Αλβανία ως το ιδανικό μέρος για διαφορετικά είδη σταφυλιών και οίνων. Οι πιο γνωστές ποικιλίες γηγενών αλβανικών σταφυλιών θεωρούνται οι Kallmeti και Shesh που αποτελούν την πλειοψηφία της παραγωγής (περίπου 50% του συνόλου), ενώ αξιοσημείωτες είναι και η Serine (Κορυτσά), η Puls/Pules (Μπεράτι), η Debin (Τεπελένι, Κορυτσά, Μπεράτι) και η Vlosh (Αυλώνα).

Επίσης, σε αυτό το σημείο θα πρέπει να γίνει μία αναφορά στη ρακή που είναι βαθιά ενσωματωμένη στην αλβανική ιστορία και κουλτούρα αποτελώντας βασικό της τμήμα. Η βαθιά σύνδεση του συγκεκριμένου ποτού με τον αλβανικό πολιτισμό φαίνεται από το γεγονός, ότι σε γιορτινές ημέρες ή σε ειδικές περιστάσεις, προσφέρεται στους επισκέπτες σε μικρά, ενώ επίσης δεν είναι ασυνήθιστη η κατανάλωσή της ακόμη και κατά τις πρωινές ώρες από τους ντόπιους, γεγονός που προκαλεί έκπληξη στους ξένους τουρίστες. Αναλύοντας κανείς τη σύνθεση της ρακής θα διαπιστώσει ότι συνήθως παρασκευάζεται από σταφύλια, καθώς και σε κάποιες περιπτώσεις από δαμάσκηνα ή μούρα, ενώ επίσης περιέχει κατά μεγάλο ποσοστό αλκοόλ (περίπου 45%), στοιχείο που μπορεί να επηρεάσει έντονα κάποιον που τη δοκιμάζει για πρώτη φορά.

Στο πλαίσιο ανάπτυξης του τουριστικού κλάδου κατά τα τελευταία έτη στην Αλβανία, παρατηρείται ότι αρκετά οινοποιεία έχουν ήδη αρχίσει να προσανατολίζονται στην προσέλκυση ευρύτερου κοινού μέσω της οργάνωσης ξεναγήσεων στους χώρους τους σε σχετικά οικονομικές τιμές.⁵² Με αυτόν τον τρόπο προσπαθούν να εξοικειώσουν κυρίως τους μη γνώστες με τον οίνο και να τους προσφέρουν μία ξεχωριστή εμπειρία φέρνοντάς τους ταυτόχρονα σε επαφή με γεύσεις που αποτελούν χαρακτηριστικό γνώρισμα του τόπου, του λαού και του πολιτισμού της χώρας,

⁵¹ Βλ. σχετικά <https://theculturetrip.com/europe/albania/articles/a-wine-lovers-guide-to-albania> {11.06.2024}

⁵² Βλ. σχετικό κατάλογο οινοποιείων σε <https://theculturetrip.com/europe/albania/articles/a-wine-lovers-guide-to-albania> {03.06.2023}.

δεδομένου ότι εκατομμύρια άνθρωποι, όταν ταξιδεύουν στο εξωτερικό αναζητούν ξεχωριστά και άγνωστα στους ίδιους προϊόντα που θα τους βοηθήσουν να κατανοήσουν τον τόπο που επισκέπτονται. Ο οίνος, συνεπώς, αποτελεί το ιδανικό μέσο, διά του οποίου κάποιος ταξιδιώτης μπορεί να εντυφλήσει σε μία τοπική κουλτούρα, καθώς σε αρκετές περιπτώσεις η κατανάλωσή του μπορεί να συνοδευτεί και με άλλα προϊόντα (π.χ. τυρί, ελιές) που παράγονται στα ίδια τα κτήματα ή στην ευρύτερη περιοχή.

Σε αυτό το σημείο θα άξιζε να γίνει επίσης μία συνοπτική αναφορά στον γαστρονομικό τουρισμό και στις προοπτικές που εν δυνάμει δημιουργεί για την ενίσχυση του «θεματικού» τουρισμού στην χώρα. Συγκεκριμένα, οι προοπτικές ανάπτυξής του είναι μεγάλες, βάσει της ποικιλομορφίας της αλβανικής κουζίνας που έχει επηρεαστεί από ξένες παραδόσεις (οθωμανική, ελληνική, ιταλική κ.ά.), και που μπορεί να προσφέρει ευχάριστες εκπλήξεις στους ξένους τουρίστες που επισκέπτονται παραδοσιακές ταβέρνες, παραθαλάσσια εστιατόρια και αγροτουριστικά αγροκτήματα προκειμένου να γνωρίσουν τις γεύσεις της.

Όπως μπορεί κανείς να παρατηρήσει, η αλβανική κουζίνα έχει ως κύρια βάση της το ψωμί, όπως αντίστοιχα και η ελληνική, και γενικότερα περιλαμβάνει πολλά και ποικίλα πιάτα που μπορούν να προσφερθούν όλη τη διάρκεια της ημέρας (π.χ. ζυμαρικά, πίτες, γλυκά, θαλασσινά, κρεατικά κ.ά.), ωστόσο δεν είναι ενιαία, αλλά αντίθετα υπάρχουν εμφανείς διαφορές ως προς τις τοπικές κουζίνες που αντανακλούν τις αντίστοιχες παραδόσεις μεταξύ των περιοχών της χώρας (Βορρά, Νότου και παραθαλάσσιων περιοχών). Είναι δεδομένο επίσης, ότι οι επισκέπτες μπορούν να δοκιμάσουν παντού πιάτα που αναδεικνύουν την πολιτιστική ταυτότητα και την μακρόχρονη γαστρονομική κληρονομιά της χώρας (π.χ. Byrek, Fërgesë, Tavë Kosi κ.ά.) και τους οδηγούν σε ένα γευστικό ταξίδι στην καρδιά του βαλκανικού γαστρονομικού τοπίου. Ειδικότερα, είναι αξιοσημείωτη η συνήθεια της κατανάλωσης θαλασσινών κυρίως στις παραθαλάσσιες περιοχές που προσφέρει τη δυνατότητα στους τουρίστες να γνωρίσουν πτυχές της τοπικής κουζίνας και των καθημερινών συνηθειών, δεδομένου ότι το φαγητό θεωρείται σύμφωνα με την αλβανική κουλτούρα, όπως και την ελληνική, ως μία γιορτή της ζωής και ένδειξη ευημερίας.

Στους παράγοντες που συμβάλλουν θετικά στην ανάπτυξη του γαστρονομικού τουρισμού συγκαταλέγεται η αντίληψη του αλβανικού λαού για το φαγητό, ως μια κοινή εμπειρία πολλών ανθρώπων που βιώνουν και μοιράζονται μεταξύ τους εμπειρίες στο πλαίσιο μίας ευχάριστης και φιλικής ατμόσφαιρας, καθώς και ως σεβασμός στην παράδοση και την οικογένεια. Αυτά τα στοιχεία βρίσκουν μεγάλη απήχηση στους ξένους τουρίστες που αναζητούν νέες και ξεχωριστές

εμπειρίες στους τόπους που επισκέπτονται. Αξίζει να σημειωθεί, ότι η κοινή αντίληψη για το φαγητό και η σύνδεσή του με την λαϊκή κουλτούρα και τις καθημερινές συνήθειες, όπως εμφανίζεται στην Αλβανίας και γειτονικές χώρες, όπως η Ελλάδα, δημιουργεί δυνατότητες περαιτέρω ανάπτυξης και αναβάθμισης του τουριστικού κλάδου γενικότερα στην περιοχή των Βαλκανίων μέσω της ανάπτυξης συνεργασιών και ανταλλαγής τεχνογνωσίας που θα δημιουργήσουν περαιτέρω προστιθέμενη αξία στον τουριστικό κλάδο των χωρών με αμοιβαίο όφελος.⁵³

Βάσει των κοινών σημείων ως την γαστρονομική κουλτούρα και τα έθιμα θα μπορούσε κανείς να παρατηρήσει ότι ιδιαίτερες προοπτικές παρουσιάζονται στην Αλβανία και στην αγορά οίνου για τα ελληνικά οινοποιία προκειμένου να επεκτείνουν εκεί τις εξαγωγικές τους δραστηριότητες. Θα άξιζε να σημειωθεί επίσης, ότι ιδιαίτερα κατά τα τελευταία χρόνια έχουν πραγματοποιηθεί εκδηλώσεις σχετικά με την προβολή και την προώθηση των ελληνικών οίνων στην αλβανική αγορά, όπως εκείνη που διοργανώθηκε πρόσφατα (Απρίλιος 2024) από την Πρεσβεία μας στα Τίρανα.

Στη συγκεκριμένη εκδήλωση συμμετείχαν από ελληνικής πλευράς γνωστά οινοποιεία της Βόρειας Ελλάδας και αντίστοιχα από αλβανικής πλευράς επαγγελματίες του χώρου (εισαγωγείς, διανομείς, ιδιοκτήτες καταστημάτων πώλησης οίνου, υπεύθυνοι τροφίμων και ποτών μεγάλων ξενοδοχείων και εστιατορίων), οι οποίοι είχαν την ευκαιρία να ανταλλάξουν μεταξύ τους απόψεις, στο πλαίσιο συναντήσεων B2B καθώς και να θέσουν τις βάσεις μίας δημιουργικής επικοινωνίας με την προοπτική της σύναψης πιο μακρόπνοων και συστηματικών συνεργασιών.⁵⁴ Αξίζει επίσης να σημειωθεί, ότι στο περιθώριο της εν λόγω εκδήλωσης και με αφορμή την παρουσία των ελληνικών οινοποιείων στα Τίρανα, πραγματοποιήθηκαν άλλες δύο εκδηλώσεις, η μια του κτήματος Γεροβασιλείου και η άλλη του οινοποιείου Κυρ Γιάννη, μέσω των αντιπροσώπων τους στην τοπική αγορά, προκειμένου να καταστούν τα προϊόντα τους πιο οικεία στο ευρύ κοινό.

Είναι σε κάθε περίπτωση σαφές, ότι αν και παρόμοιες εκδηλώσεις μπορούν να αποτελέσουν το πρώτο βήμα μίας προσπάθειας για την ενίσχυση της παρουσίας των ελληνικών

---

⁵³ Επισημαίνεται ότι το 2023 στο πλαίσιο της Ελληνικής Πολιτιστικής Εβδομάδας (23-29.05) που διοργανώθηκε από την Πρεσβεία της Ελλάδας στα Τίρανα και τον Δήμο Τιράνων σε συνεργασία με το Υπουργείο Πολιτισμού της Αλβανίας, πραγματοποιήθηκε τριήμερη έκθεση (26-28.05) παρουσίασης προϊόντων της Περιφέρειας Ηπείρου στα Τίρανα. Η εν λόγω έκθεση διοργανώθηκε κατόπιν πρωτοβουλίας του Γραφείου ΟΕΥ σε συνεργασία με την Περιφέρεια Ηπείρου και το Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Τιράνων. Βλ. σχετικά <https://agora.mfa.gr/infofiles-menu/infofile/84154> (29.06.2024).

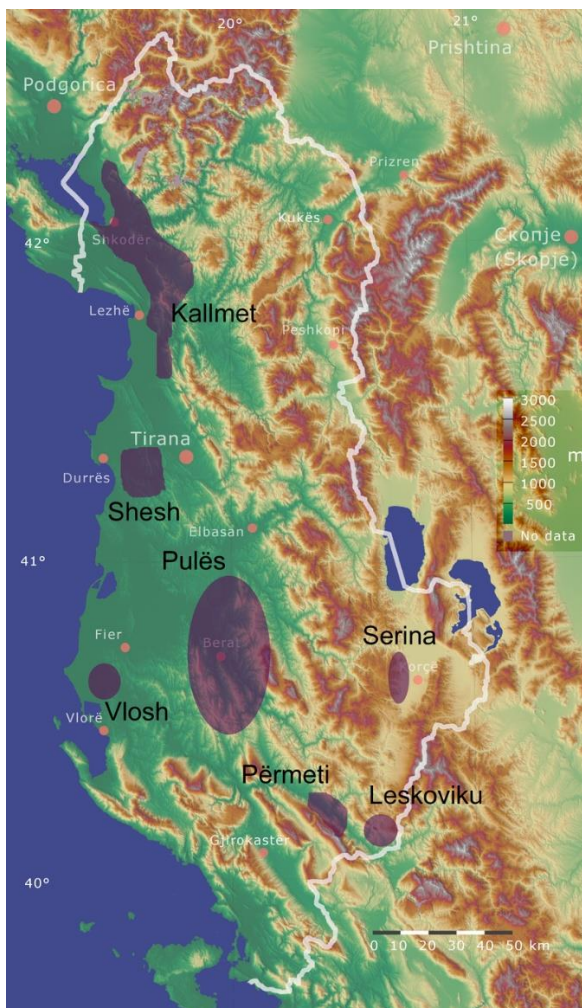
⁵⁴ Βλ. σχετικά <https://agora.mfa.gr/infofiles-menu/infofile/87346> (17.06.2024).

οίνων στην αλβανική αγορά, είναι ταυτόχρονα βέβαιο ότι απαιτείται μία πιο συντονισμένη και μακρόχρονη πολιτική προώθησής τους, δεδομένου ότι επί του παρόντος τη μερίδα του λέοντος στις προτιμήσεις των ντόπιων καταλαμβάνουν τα ιταλικά και δευτερευόντως τα γαλλικά κρασιά. Το γεγονός αυτό αναμφίβολα αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για την περαιτέρω διείσδυση των ελληνικών προϊόντων στην εγχώρια αγορά, ωστόσο ταυτόχρονα δημιουργεί μία πρόκληση για τις ελληνικές εταιρείες, δεδομένης της υψηλής ποιότητας των προϊόντων τους που είναι αναγνωρίσιμα σε μεγάλο ποσοστό των Αλβανών καταναλωτών.

Σε κάθε περίπτωση, είναι γεγονός ότι οι ομοιότητες που εμφανίζονται ως προς τις γαστρονομικές και οινολογικές προτιμήσεις του καταναλωτικού κοινού και των δύο χωρών (Ελλάδας και Αλβανίας), η γειτνίαση και οι κοινές πολιτιστικές αξίες (π.χ. φιλοξενία) συνθέτουν μία πολύ σημαντική βάση για τη διείσδυση ελληνικών προϊόντων στην γειτονική χώρα. Οι μέχρι στιγμής επιτυχημένες πρωτοβουλίες για την προώθηση ευρύτερων και πιο μακροχρόνιων συνεργασιών άλλωστε έχουν αποδείξει, ότι υπάρχει πρόσφορο έδαφος και αμοιβαία διάθεση, προκειμένου να επιτευχθούν ευρύτερες και πιο μακροχρόνιες συνεργασίες για τη διεύρυνση των επιλογών ως προς τα προσφερόμενα προϊόντα.

Αμπελώνας του οινοποιείου Kantina Kallmeti κοντά στην πόλη Λέζα (Lezhe). Διαθέσιμο σε <https://theculturetrip.com/europe/albania/articles/a-wine-lovers-guide-to-albania> {05.06.2024}

Χάρτης των αμπελουργικών περιοχών της Αλβανίας. Διαθέσιμο σε: https://en.wikipedia.org/wiki/Albanian_wine#/media/File:Map_of_Albanian_Wine_Varieties.png

Το *Tavnë Kosi*, χαρακτηριστικό πιάτο της αλβανικής κουζίνας που συνδυάζει τρυφερό αρνί με μια βελούδινη σάλτσα γιαουρτιού, καρυκευμένη με σκόρδο και εμπροτισμένη με τη διακριτική ζεστασιά της ρίγανης. Διαθέσιμο σε: <https://www.votramagazine.com/albanias-gastronomic-tapestry-a-feast-for-the-senses> {07.06.2024}.

iii) Πολιτιστικός/Θρησκευτικός τουρισμός

Εξετάζοντας κανείς την πολιτιστική κληρονομιά της Αλβανίας θα διαπιστώσει, ότι σε αυτή αντανακλάται το ιστορικό και γεωγραφικό πλαίσιο που έχει διαμορφωθεί μέσα από την πορεία του λαού της στον χρόνο και τη θέση της χώρας στην περιοχή των Δυτικών Βαλκανίων. Όπως είναι κατανοητό, η κληρονομιά αυτή αποτελεί ένα μωσαϊκό ποικίλων παραδόσεων και επιρροών, καθώς και πηγή υπερηφάνειας για τους ντόπιους και περιέργειας για τους ξένους. Είναι χαρακτηριστικό, ότι το «άνοιγμα» της χώρας στον υπόλοιπο κόσμο μετά την πτώση του κομμουνιστικού καθεστώτος (1991), δεν συνοδεύτηκε ταυτόχρονα με την εκδήλωση αντίστοιχου ενδιαφέροντος για την Αλβανία εκ μέρους των ξένων τουριστών, αλλά αντίθετα χρειάστηκε να περάσει αρκετό διάστημα, προκειμένου να καταστεί ευρύτερα ευδιάκριτη η αξία της κουλτούρας και των αξιοθέατων της χώρας και συνεπακόλουθα να ενισχυθούν οι τουριστικές ροές από το εξωτερικό.

Σε κάθε περίπτωση, είναι πλέον ευδιάκριτο, ωστόσο, το γεγονός, ότι μετά την πάροδο τριών δεκαετιών η εικόνα της χώρας διεθνώς έχει αλλάξει άρδην και ιδιαίτερα κατά τα τελευταία χρόνια έχει αυξηθεί ραγδαία ο αριθμός των ξένων επισκεπτών, πολλοί εκ των οποίων δείχνουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον προκειμένου να γνωρίσουν από κοντά τον πολιτισμό και την ιστορία της Αλβανίας. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τα στοιχεία της INSTAT, το 2023 καταγράφηκαν περίπου 1 εκατ. ξένοι τουρίστες που επισκέφτηκαν χώρους εθνικής πολιτιστικής κληρονομιάς, ενώ σύμφωνα με τα στοιχεία του Υπουργείου Οικονομίας, Πολιτισμού και Καινοτομίας κατά τους πέντε πρώτους μήνες του 2024 καταγράφηκε αύξηση 53,3% στον αριθμό των επισκεπτών σε αρχαιολογικούς χώρους σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 2023.⁵⁵

Όπως προαναφέρθηκε, η απαρχή του αλβανικού πολιτισμού ανάγεται στους Ιλλυριούς που θεωρούνται ως οι πρόγονοι των σημερινών κατοίκων, βάσει σωζόμενων ταφικών μνημείων χρονολογούμενων από την εποχή του Σιδήρου (11^ο-8^ο αιώνα π.Χ.) σε διάφορες περιοχές της χώρας (Selca, Poshtme κ.ά.), καθώς και στοιχείων που εντοπίζονται στη σημερινή γλώσσα.⁵⁶ Μεταγενέστερα, η άφιξη των Ελλήνων και των Ρωμαίων στην περιοχή (7^ο και 3^ο αιώνα π.Χ. αντίστοιχα), θεωρείται ότι άσκησε ιδιαίτερα σημαντική επίδραση, δεδομένου ότι ταυτόχρονα με

⁵⁵ Σύμφωνα με τα στοιχεία της INSTAT για το 2023 ([http://instat.gov.al/\(06.06.2024\)](http://instat.gov.al/(06.06.2024))). Βλ. επίσης <https://meki.gov.al>.

⁵⁶ Το λεξιλόγιο της αλβανικής γλώσσας που χωρίζεται σε δύο μεγάλες διαλέκτους, βόρεια (γκεκική) και νότια (τοσκική), θεωρείται από διάφορους γλωσσολόγους, ότι προέρχεται κατά το μεγαλύτερο ποσοστό από τη λατινική (περίπου 60%), ενώ σημαντική επιρροή έχουν ασκήσει η τουρκική και η ελληνική γλώσσα. Αντίθετα, η επιρροή της ιλλυρικής γλώσσας εντοπίζεται κυρίως σε κάποιες μεμονωμένες λέξεις. Βλ. Sawicka (2013:97-99).

την εγκατάστασή τους παρατηρείται η δημιουργία οργανωμένων πόλεων ιδιαίτερα στις ακτές του Ιονίου και της Αδριατικής (π.χ. Επίδαμνος/Δυρράχιο, Απολλωνία, Βουθρωτό κ.ά.), όπου σώζονται δημόσια κτίρια (π.χ. ναοί, αμφιθέατρα), κτισμένα βάσει σύγχρονων αρχιτεκτονικών ρυθμών που χρησιμοποιούνταν στην Ελλάδα (ιωνικός, δωρικός κ.ά.).⁵⁷ Επιπλέον, δεν θα μπορούσε να παραλειφθεί η επιρροή που άσκησαν στην αλβανική κουλτούρα, αρχικά ο χριστιανισμός (4^ο αιώνας μ.Χ.) και μεταγενέστερα το Ισλάμ, λόγω της μακραίωνης τουρκικής κυριαρχίας στην περιοχή (15^ο- 20^ο αιώνας), δύο θρησκείες που συνέβαλαν αναμφίβολα στη διαμόρφωση του σημερινού θρησκευτικού μωσαϊκού και της πολιτιστικής παράδοσης της χώρας.

Αξίζει να σημειωθεί σε αυτό το σημείο, ότι η Αλβανία διαθέτει πολλά μουσεία (π.χ. Εθνικό Ιστορικό Μουσείο στα Τίρανα, Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης στην Κορυτσά, Αρχαιολογικό Μουσείο στο Δυρράχιο), θρησκευτικά μνημεία (π.χ. Μονή Αρδένιτσας στο Φιέρι, Τζαμί Ετχέμ Μπέη στα Τίρανα), κάστρα (Κρούγιας, Βουθρωτού, Σκόδρας), καθώς και πόλεις που έχουν ανακηρυχτεί ως μνημεία παγκόσμιας κληρονομιάς της UNESCO (Μπεράτι, Αργυρόκαστρο), λόγω της σημαντικής ιστορικής τους αξίας.⁵⁸ Βάσει αυτών των δεδομένων, καθώς και της αναμφίβολης σημασίας του πολιτισμού ως βασικού μοχλού ανάπτυξης συνολικά της τουριστικής βιομηχανίας, η κυβέρνηση δημιούργησε το 2021 το Πρόγραμμα για την Ανάπτυξη των Τουριστικών Υποδομών (PIZHT) που επικεντρώνεται στην αξιοποίηση των μνημείων παγκόσμιας κληρονομιάς της UNESCO που υπάρχουν στην χώρα, μέσω της ανακαίνισης και αποκατάστασής τους, ως μέσου ανάπτυξης και διατήρησης της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς της χώρας.⁵⁹

Η προβολή της χώρας και της μακρόχρονης ιστορίας της κατά τα τελευταία χρόνια οδήγησε πολλούς τουρίστες, τόσο από τις γειτονικές βαλκανικές χώρες, όσο και από την υπόλοιπη Ευρώπη, να αρχίσουν να επισκέπτονται την Αλβανία προκειμένου να δουν από κοντά τα θρησκευτικά της μνημεία. Συγκεκριμένα, ανάμεσα στα πιο δημοφιλή θα μπορούσε κανείς να αναφέρει τον Καθεδρικό Ναό της Ανάστασης στα Τίρανα που είναι ο μεγαλύτερος ορθόδοξος ναός στα Βαλκάνια, τον Καθολικό Καθεδρικό Ναό στη Σκόδρα (1478), την ιστορική μονή της Αρδένιτσα (1417), την εκκλησία του Αγίου Αθανασίου στη Μοσχόπολη (1721), την εκκλησία της

⁵⁷ Cabanes (2008: 55), McIlvaine (2012: 47).

⁵⁸ Συνολικά στην αλβανική επικράτεια υπάρχουν τέσσερεις ανακηρυγμένες πόλεις παγκόσμιας κληρονομιάς της UNESCO (Βουθρωτό, Αργυρόκαστρο, Μπεράτι και Οχρίδα).
Βλ. https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_World_Heritage_Sites_in_Albania.

⁵⁹ Βλ. σχετικά UNWTO (2024:34).

Αγίας Τριάδας στο Μπεράτι (13^{ος}-14^{ος} αιώνας), την μονή των Αγίων Σαράντα στην ομώνυμη πόλη, καθώς και άλλα που αναδεικνύουν τον θρησκευτικό-πολιτιστικό πλούτο της χώρας και τον ρόλο που διαδραμάτισαν τα δύο κυριότερα δόγματα του Χριστιανισμού (Ορθοδοξία και Καθολικισμός) στη διαμόρφωση της αλβανικής κουλτούρας.

Σε αυτό το σημείο δεν θα μπορούσε φυσικά να παραλείψει κανείς την ύπαρξη εξίσου αξιόλογων ισλαμικών μνημείων στην χώρα που υπενθυμίζουν την εξίσου σημαντική επίδραση της εν λόγω θρησκείας στην πολιτιστική ταυτότητα του λαού, δεδομένου ότι ακόμη και σήμερα η πλειοψηφία του πληθυσμού δηλώνει, τουλάχιστον επίσημα, ότι την ασπάζεται (περίπου το 60%).⁶⁰ Ανάμεσα στα πιο γνωστά αντίστοιχα μνημεία της συγκεκριμένης θρησκείας συγκαταλέγονται τα τεμένη του Ετχέμ Μπέη στα Τίρανα (1821), του Σουλτάνου Βαγιαζήτ Β΄ στο Ελμπασάν (1485) και στο Μπεράτι, το κέντρο του τάγματος των Μπεκτασήδων στα Τίρανα (1925), καθώς και άλλα (π.χ. τεκέδες) σε διάφορες περιοχές της χώρας (Αργυρόκαστρο, Κορυτσά, Ελμπασάν κ.ά.) που αναδεικνύουν την ποικιλόμορφη πολιτιστική κληρονομιά της.

Μέσα στο πλαίσιο ανάπτυξης του πολιτιστικού-θρησκευτικού τουρισμού εντάσσεται επιπρόσθετα η διοργάνωση οργανωμένων εκδρομών σε τόπους ιστορικής-πολιτιστικής αξίας (π.χ. αρχαιολογικοί τόποι, μοναστήρια κ.ά.), προκειμένου να διευκολύνουν την επισκεψιμότητα και ταυτόχρονα να προβάλλουν την ποικιλομορφία της αλβανικής παράδοσης. Οι περιηγήσεις αυτές προσφέρουν στους ξένους επισκέπτες τη δυνατότητα να γνωρίσουν από κοντά μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα τη φυσική ομορφιά της χώρας (εθνικό πάρκο του Βουθρωτού), την πλούσια ιστορία της (αρχαιολογικό πάρκο της Φοινίκης, ιστορικές πόλεις του Μπερατίου και του Αργυροκάστρου), καθώς και τις γραφικές παραλίες της (Εξαμίλι, Άγιοι Σαράντα), σε συνδυασμό με την πλούσια κουζίνα της.⁶¹

Ιδιαίτερη μνεία σε αυτό το σημείο θα μπορούσε να γίνει στο εθνικό πάρκο του Βουθρωτού, λόγω της πολύπλευρης ιστορικής και περιβαλλοντικής αξίας που οδήγησε στην αναγνώρισή του ως μνημείο προστασίας της UNESCO το 1992.⁶² Το πάρκο βρίσκεται στον νομό Αυλώνας, 18 χιλιόμετρα νότια των Αγίων Σαράντα και περιλαμβάνει 94,24 τ.χ. λοφώδους εδάφους με λίμνες γλυκού νερού, έλη, πεδιάδες, καλαμιώνες και νησίδες, ενώ η περιβαλλοντική σημασία του έγκειται στον μεγάλο αριθμό (1.200) διαφορετικών ζώων και φυτών που διαβιούν σε αυτό.

⁶⁰ Βλ. τα στοιχεία της πιο πρόσφατης απογραφής από την INSTAT στο <https://www.instat.gov.al/en/Home.aspx> (29.06.2024).

⁶¹ Βλ. σχετικά UNWTO (2024:41).

⁶² Βλ. https://en.wikipedia.org/wiki/Butrint_National_Park (01.07.2024).

Επισημαίνεται, ότι στην έκτασή του περιλαμβάνεται επίσης η ομώνυμη λιμνοθάλασσα, το φυσικό κανάλι Vinarí, οι νησίδες του Εξαμιλίου, καθώς και ένας από τους πιο γνωστούς αρχαιολογικούς χώρους της Αλβανίας, όπου διασώζονται αντικείμενα και μνημεία που χρονολογούνται από την Εποχή του Σιδήρου μέχρι τον Μεσαίωνα (τμήμα των τειχών της αρχαίας πόλης, ένα βαπτιστήριο της ύστερης αρχαιότητας, μία μεγάλη βασιλική, ένα ρωμαϊκό θέατρο, δύο κάστρα κ.ά.).

Το στοιχείο που καθιστά, ωστόσο, μοναδικό το συγκεκριμένο πάρκο είναι ο συνδυασμός πολιτιστικών μνημείων και οικοσυστήματος, δεδομένου ότι ο αρχαιολογικός χώρος βρίσκεται μέσα σε ένα φυσικό δάσος που συνδέεται μέσω φυσικού καναλιού με μία κοντινή λίμνη. Για αυτόν τον λόγο κατά τα τελευταία χρόνια αποτελεί πλέον ένα ιδιαίτερα δημοφιλή προορισμό τόσο για άτομα που ασχολούνται με την αρχαιολογία, όσο και για άλλους που επισκέπτονται το Πάρκο για να απολαύσουν τη φυσική ομορφιά του τοπίου.⁶³ Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να σημειωθεί, ότι κατά τακτά χρονικά διαστήματα συνδιοργανώνονται οργανωμένες περιηγήσεις από το Αλβανικό Ίδρυμα Διαχείρισης του Βουθρωτού (BMF) μαζί με εγχώρια Ινστιτούτα Αρχαιολογίας και ξένα πανεπιστήμια. Επίσης, ετησίως πραγματοποιούνται εντός του αρχαιολογικού πάρκου θεατρικές παραστάσεις, συναυλίες, καθώς και προγράμματα προβολής για τοπικά σχολεία και πανεπιστήμια, γεγονός που έχει καταστήσει το Βουθρωτό ως έναν πιο τους πιο δημοφιλείς προορισμούς στην Αλβανία για τους ξένους τουρίστες και μέσο ενίσχυσης του πολιτιστικού τουρισμού, δεδομένων των εσόδων που αποφέρει η αξιοποίησή του.⁶⁴

Η διοργάνωση εκδηλώσεων στο θέατρο του Βουθρωτού και σε άλλους αρχαιολογικούς τόπους της χώρας (π.χ. Απολλωνία, Φοινίκη κ.ά.), δεν αποτελεί ένα μεμονωμένο φαινόμενο, αλλά εντάσσεται στη συστηματικοποίηση των καλλιτεχνικών φεστιβάλ κατά τα τελευταία χρόνια (π.χ. UNUM στο Shengjin, Kala στους Δρυμάδες, South Outdoor Festival στο Borsh κ.ά.), τα οποία προσελκύουν χιλιάδες επισκέπτες από όλη την Ευρώπη, ιδιαίτερα κατά τη θερινή περίοδο. Αξίζει να σημειωθεί, μάλιστα, ότι από το 2022 διοργανώνονται στα Τίρανα και σε διάφορες άλλες πόλεις της χώρας εκδηλώσεις (θεατρικές παραστάσεις, εκθέσεις φωτογραφίας, κινηματογραφικές προβολές, κ.ά.) στο πλαίσιο των «Διεθνών Πολιτιστικών Εβδομάδων» υπό την αιγίδα του Αλβανικού Υπουργείου Οικονομίας, Πολιτισμού και Καινοτομίας (πρώην Υπουργείου Πολιτισμού) και με τη συνεργασία των ευρισκόμενων στην χώρα ξένων Πρεσβειών, μεταξύ των

---

⁶³Βλ. https://www.researchgate.net/publication/261179299_Butrint_MP_English_version_September_2010 (01.07.2024).

⁶⁴ Βλ. σχετικά UNWTO (2024:44).

οποίων και η ελληνική. Κάθε εβδομάδα είναι αφιερωμένη θεματικά στην προβολή του πολιτισμού μίας χώρας και στόχοι αποτελούν η προώθηση της κουλτούρας της, καθώς και η δημιουργία διαύλων επικοινωνίας των ξένων καλλιτεχνών με την τοπική κοινωνία μέσω της προβολής κοινών αξιών και παραδόσεων. Ο θεσμός αυτός, που έχει γίνει δεκτός με ιδιαίτερο ενδιαφέρον από το αλβανικό κοινό, αποτελεί σημαντικό μέσο προώθησης της δημιουργικότητας, της πολιτιστικής ανταλλαγής και της καινοτομίας, καθώς και της προβολής εναλλακτικών λύσεων απέναντι στις κοινές προκλήσεις που εμφανίζονται στον σύγχρονο κόσμο, μέσω των νέων καλλιτεχνικών και πολιτισμικών προσεγγίσεων.⁶⁵

Γενικότερα, όπως μπορεί κανείς να παρατηρήσει, το ενδιαφέρον των Αλβανών πολιτών για τον πολιτισμό μπορεί να αποτελέσει μέσο για την ενίσχυση της διμερούς συνεργασίας Ελλάδας και Αλβανίας στον τομέα των τεχνών, μέσω της συνδιοργάνωσης δρώμενων από φορείς και των δύο χωρών, ως μέσου διάδοσης του ελληνικού πολιτισμού, δεδομένης της εξοικείωσης σημαντικού μέρους του πληθυσμού με την ελληνική πολιτιστική παράδοση και γλώσσα. Επίσης χρήσιμη κρίνεται και η αξιοποίησης εκπαιδευτικών προγραμμάτων της Ε.Ε για την ανταλλαγή φοιτητών (Erasmus+, Jean Monnet), τα οποία περιλαμβάνουν και την Αλβανία ως τρίτη χώρα.⁶⁶

---

⁶⁵ Βλ. σχετικά <https://www.jkn.al/en> (02.07.2024).

⁶⁶ Επισημαίνεται, ότι οι ελληνοαλβανικές μορφωτικές και πολιτιστικές σχέσεις διέπονται από τη «Συμφωνία για την Συνεργασία στους τομείς της παιδείας, των επιστημών και του πολιτισμού», η οποία υπεγράφη μεταξύ των δύο χωρών το 1998. Επίσης, όσον αφορά την τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Αλβανία, η ελληνική γλώσσα και ο πολιτισμός διδάσκονται στον Τομέα Ελληνικής Γλώσσας του Πανεπιστημίου Τιράνων, στο Τμήμα Ελληνικής Γλώσσας, Λογοτεχνίας και Πολιτισμού του Πανεπιστημίου Αργυροκάστρου και στο Πανεπιστημιακό Κολλέγιο *Λόγος*, ενώ ακόμη λειτουργούν ελληνόγλωσσα σχολεία που είναι ενταγμένα στο αλβανικό σύστημα δημόσιας εκπαίδευσης, καθώς και ιδιωτικού δικαίου (Αρσάκειο Τιράνων, σχολεία της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Αλβανίας και του Μη Κερδοσκοπικού Συλλόγου «Αδελφότητα»). Βλ. σχετικά <https://www.mfa.gr/blog/dimereis-sheseis-tis-ellados/albania/> (01.07.2024).

Πανόραμα του Πάρκου του Βουθρωτού. Πηγή: https://en.wikipedia.org/wiki/Butrint_National_Park, {18.06.2024}

Μνημείο του Αγνοθέτη στον αρχαιολογικό χώρο της Απολλωνίας. Διαθέσιμο σε: https://en.wikipedia.org/wiki/Cultural_heritage_of_Albania {11.06.2024}

Ναός του Αγίου Νικολάου στη Μοσχόπολη (1721-1722) (Πηγή: <https://www.bing.com/images/search>, 19.06.2024)

iv) Αθλητικός τουρισμός

Ανάμεσα στα είδη του τουρισμού που έχουν αναπτυχθεί κατά τα τελευταία χρόνια στην Αλβανία είναι και ο αθλητικός, δεδομένου ότι η χώρα προσφέρει όλη τη διάρκεια του έτους ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων χάρη στο ποικιλόμορφο τοπίο που διαθέτει. Συγκεκριμένα, παρατηρείται ότι στα βουνά της χώρας, (Αλβανικές Άλπεις, Ruka, Korab, Tomori κ.ά.) εισρέουν λάτρεις της πεζοπορίας, της ορειβασίας και της αναρρίχησης είτε ατομικά είτε ομαδικά με οργανωμένες εκδρομές από αθλητικούς συλλόγους, με προγράμματα-συμπράξεις αλβανικών και ξένων πανεπιστημίων (π.χ. Σκόδρας και Ποντγκόριτσα), καθώς και άλλων ιδιωτικών φορέων (Globo Alpin, Albania Adventure κ.ά).⁶⁷

Επισημαίνεται, ότι αξιόλογες διαδρομές πεζοπορίας βρίσκονται στα βόρεια (Αλβανικές Άλπεις, Theth, Razëm, Bog, κ.ά.), όπου οι ενδιαφερόμενοι μπορούν επίσης να κάνουν αναρρίχηση σε βράχους, καθώς και στα νότια, όπου αντίστοιχα έχουν δημιουργηθεί περισσότερες από 70 διαδρομές (π.χ. το «Trekking of Cika» που μέσω του περάσματος του Λογαρά καταλήγει στην ακτή του Ιονίου, στο φαράγγι του Gjipe με τέρμα ανάμεσα στις παραλίες των Δρυμάδων και της Jala στην Αλβανική Ριβιέρα), τα οποία έχουν πόλος έλξης για λάτρεις των φυσικών τοπίων από όλο τον κόσμο. Το ιδιαίτερο στοιχείο στις προαναφερόμενες διαδρομές είναι ότι οι συμμετέχοντες έχουν τη δυνατότητα να απολαύσουν όχι μόνο δυσπρόσιτες περιοχές μέσα από κατάλληλα διαμορφωμένα μονοπάτια, αλλά επιπρόσθετα να εξερευνήσουν μια σειρά από αρχαιολογικούς χώρους και ιστορικά σημαντικές πόλεις (Βουθρωτό, Αργυρόκαστρο, Μπεράτι, Σκόδρα κ.ά.), συνδυάζοντας έτσι αθλητικές και πολιτιστικές δραστηριότητες.

Επιπρόσθετα, ανάμεσα στις δραστηριότητες που έχουν αναπτυχθεί σχετικά πρόσφατα στην Αλβανία θα μπορούσε κανείς να αναφέρει επίσης το χειμερινό σκι, ιδιαίτερα στα ορεινά εδάφη, (π.χ. κοιλάδα Valbona στα βόρεια), όπου έχουν κατασκευαστεί χιονοδρομικά κέντρα και πίστες του σκι, την οδήγηση εκτός δρόμου (off-roading) που επιτρέπει την εξερεύνηση δύσβατων περιοχών μέσα από χωράφια, ποτάμια και βουνά, καθώς και την διάσχιση (rafting και καγιάκ) ορμητικών ποταμών (π.χ. Αώος) μέσα από κοιλάδες και ψηλές οροσειρές, που προσφέρουν ένα μοναδικό θέαμα φυσικής ομορφιάς και αναψυχής.⁶⁸

Οι αθλητικές δραστηριότητες, ωστόσο, δεν περιορίζονται κατά τον χειμώνα, αλλά αφορούν και τους θερινούς μήνες, όταν η πλειοψηφία των τουριστών στρέφεται κυρίως προς τα

⁶⁷ Βλ. <http://albania-adventure.com/> (18.06.2024).

⁶⁸ Βλ. <https://www.alrafting.org/> (21.06.2024).

παραλιακά θέρετρα των ακτών του Ιονίου και της Αδριατικής (Αυλώνα, Εξαμίλι, Άγιοι Σαράντα, Δρυμάδες κ.ά.). Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός, ότι πολλοί τουρίστες ασχολούνται με θαλάσσια σπορ (καταδύσεις, υποβρύχιες εξερευνήσεις, θαλάσσιο καγιάκ κ.ά.) που προσφέρουν την ευκαιρία προσέγγισης δυσπρόσιτων παραλιών, όρμων και σπηλιών με την χρήση του απαραίτητου εξοπλισμού και υπό την επίβλεψη επαγγελματιών οδηγών. Τέλος, μία επίσης νέα δραστηριότητα που έχει αναπτυχθεί κατά τις τελευταίες δεκαετίες στην χώρα, είναι το αλεξίπτωτο πλαιγιάς, ένα αεροναυτικό άθλημα κατάλληλο για το ποικιλόμορφο τοπίο της Αλβανίας, όπου εναλλάσσονται βουνά και κοιλάδες (Dajti, Λογαράς κ.ά.).

Αξίζει να σημειωθεί σε αυτό το σημείο, ως προς τις καλοκαιρινές δραστηριότητες, ότι θα μπορούσαν να προστεθούν οι δυνατότητες που προσφέρονται μέσω των έργων υποδομής στις ακτές (ο υπό κατασκευή νέος λιμένας στο Porto Romano, οι λιμένες Δυρραχίου, Άγιων Σαράντα, Αυλώνας κ.ά.) για την προσέλκυση τουρισμού υψηλού εισοδήματος, δεδομένου ότι εκεί προβλέπεται η λειτουργία μαρίνων για την προσάραξη πολλών ειδών σκαφών και μικρών πλοιαρίων που συμβάλλουν θετικά ως προς την αύξηση της προστιθέμενης αξίας του θαλάσσιου τουρισμού στην εγχώρια οικονομία.⁶⁹ Οι μεγάλες αυτές επενδύσεις, που έχουν πραγματοποιηθεί μέσω συμβάσεων παραχώρησης από το δημόσιο σε ιδιώτες ή συμπράξεις δημόσιου και ιδιωτικού τομέα (ΣΔΙΤ) στους προαναφερόμενους λιμένες, αναμένονται όχι μόνο να συντελέσουν στην αναβάθμισή των συγκεκριμένων περιοχών ως τουριστικών προορισμών, αλλά και στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, δεδομένου ότι στον περιβάλλοντα χώρο των μαρίνων λειτουργούν επίσης ξενοδοχεία που μπορούν να φιλοξενήσουν τουρίστες κατά τη διάρκεια όλου του έτους.⁷⁰

Η ανοδική τάση του αθλητικού τουρισμού και το εντονότερο ενδιαφέρον για φυσικές δραστηριότητες σε ευρύτερη κλίμακα φαίνεται και από το ότι κατά τα τελευταία χρόνια διοργανώνονται διαγωνισμοί, όπως το Tiranathlon στα περίχωρα της πρωτεύουσας κάθε άνοιξη, καθώς και ο Μαραθώνιος των Τιράνων αντίστοιχα το φθινόπωρο. Και οι δύο αυτές αθλητικές εκδηλώσεις συγκεντρώνουν συμμετέχοντες όχι μόνο από την Αλβανία, αλλά και από χώρες του

---

⁶⁹ Σημειώνεται ότι πρόσφατα (Ιούνιος 2024) ο Δήμαρχος της Αυλώνας, κ. Ermal Dredha, πραγματοποίησε συνάντηση με εκπροσώπους της Hellenic Seaplanes και της Hellenic Water Airports στα Ιωάννινα, όπου συζήτησαν την προοπτική της κατασκευής ενός λιμένα υδροπλάνων στην Αυλώνα. Βλ. <https://www.euro2day.gr/news/enterprises/article/2252907/ydatodromia-sthn-alvania-shediazei-h-hellenic-seap.html> (01.07.2024).

⁷⁰ Βλ. σχετικά UNWTO (2024:42). Στο ίδιο αναπτυξιακό πλαίσιο των υποδομών χρήσιμη κρίνεται η ένταξη του στόχου καθιέρωσης της χώρας ως κόμβου υπερωκεάνιων σκαφών στην Αδριατική, σύμφωνα με τον χωροταξικό σχεδιασμό 'Shqipëria 2030'. Βλ. σχετικά Υπουργείο Υποδομών και Ενέργειας της Αλβανίας (https://konsultimipublik.gov.al/documents/RENJK_538_Draft-Strategjia-Kombetare-per-Zhvillim-dhe-Integrim-2021--2030-.pdf σε <https://www.infrastruktura.gov.al/konsultime-publike/>) {01.07.2024}.

εξωτερικού, προσφέροντας την ευκαιρία για την προβολή ενός πιο υγιεινού και βιώσιμου τρόπου ζωής, εκτός των πλαισίων της καθημερινότητας.⁷¹

Από τα προαναφερόμενα καθίσταται σαφές, ότι εναλλακτικές δραστηριότητες, όπως ο αθλητισμός, έχουν ιδιαίτερα θετική επίδραση συνολικά στον τουριστικό κλάδο, όχι μόνο ως προς την προσφορά ενός διαφοροποιημένου προϊόντος, αλλά και ευρύτερα μέσω της επίτευξης του στόχου της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης σε ετήσια βάση. Συγκεκριμένα, συμβάλλουν στη βελτίωση των υποδομών ως προς την πρόσβαση, την υποστήριξη της επιχειρηματικότητας σε όλη την περιφέρεια, καθώς και την αναβάθμιση της ποιότητας των υπηρεσιών με σεβασμό στην παράδοση, τις αξίες και την ιδιαιτερότητα των επιμέρους περιοχών μέσω της προώθησης των πολιτιστικών και φυσικών χαρακτηριστικών τους.

Παραλία των Αγίων Σαράντα. (Πηγή: <https://www.itaka.pl/en/destinations/albania/saranda.html>, 18.06.2024).

---

⁷¹ Επισημαίνεται ότι το Tiranathlon αποτελεί αποτέλεσμα πρωτοβουλίας εκ μέρους της Πρεσβείας της Ελλάδας στα Τίρανα από το 2021 και συνδιοργανώνεται ετησίως σε συνεργασία με τον Δήμο Τιράνων.

Πεζοπορία (Hiking) στην περιοχή Theth, στη βόρεια Αλβανία.

Πηγή: <https://www.travelsofabookpacker.com/blog/hiking-theth-valbona> (29.06.2024)

Η λίμνη της Οχρίδας, στα σύνορα της Αλβανίας και της Βόρειας Μακεδονίας.

Πηγή: <https://www.ocnal.com/2018/02/ohrid-lake-in-unesco-albania-submits.html> (03.07.2024)

5. Επιχειρηματικές και επενδυτικές ευκαιρίες-Δυνατά και αδύνατα σημεία της αγοράς- Προτάσεις ενίσχυσης τουριστικού κλάδου

Βάσει των ανωτέρω είναι σαφές ότι η θέση της Αλβανίας ως τουριστικού προορισμού έχει αναβαθμιστεί τα τελευταία χρόνια, όπως αποδεικνύεται μέσω του συνεχώς αυξανόμενου αριθμού των ξένων τουριστών που την επισκέπτονται ετησίως,⁷² ενώ η σημαντική θέση του συγκεκριμένου κλάδου στην εγχώρια οικονομία φαίνεται και από τη συνολική συνεισφορά του στο ετήσιο ΑΕΠ που έφτασε το 7,6% κατά το 2022 και το 9,2% κατά το 2023 αντίστοιχα.⁷³ Φυσικά σε αυτό το θετικό αποτέλεσμα έχει συμβάλει αναμφίβολα και η στρατηγική που έχει αναπτυχθεί κατά τα τελευταία χρόνια από τις Αρχές αναφορικά με την προβολή της χώρας στο εξωτερικό και η διαμόρφωση ενός ευνοϊκού επιχειρηματικού περιβάλλοντος που συμβάλει στη προσέλκυση ξένων επενδύσεων και στην αναβάθμιση του τουριστικού κλάδου της χώρας.⁷⁴

Συγκεκριμένα, ο ισχύων «Νόμος για τον Τουρισμό» (2015) προσφέρει ειδική μεταχείριση για τις οντότητες που δραστηριοποιούνται στον συγκεκριμένο κλάδο,⁷⁵ στις οποίες χορηγείται «ειδικό φορολογικό καθεστώς» επιτρέποντας στις ξένες εταιρείες που ενδιαφέρονται να επενδύσουν στην Αλβανία να ασκούν δραστηριότητες διατηρώντας το 100% των μετοχών τους, βάσει των νόμων «Περί Ξένων Επενδύσεων» και «Στρατηγικών Επενδύσεων» διατηρώντας ένα φιλικό επενδυτικό καθεστώς.⁷⁶ Το γεγονός αυτό ενίσχυσε την εμπιστοσύνη των διεθνών αγορών, δεδομένου ότι κατέστη ξεκάθαρη η αφοσίωση της Αλβανίας στη διαμόρφωση ενός σταθερού και φιλικού κλίματος προς τους ξένους επενδυτές. Στο ίδιο πλαίσιο εντάσσεται επίσης και η ψήφιση του νόμου για τις εταιρείες start-up στους τομείς της τεχνολογίας και της καινοτομίας που σχετίζονται άμεσα με την ανάπτυξη όλων των μορφών τουρισμού, δεδομένου ότι προσφέρουν τα μέσα για την προβολή της χώρας στο εξωτερικό και την προσέλκυση ακόμη περισσότερων τουριστών.⁷⁷

Θα πρέπει να τονιστεί επιπρόσθετα, ότι στη στρατηγική της αλβανικής κυβέρνησης για την περίοδο 2024-2030 συμπεριλήφθηκε τόσο η ανάπτυξη του τουρισμού υψηλού επιπέδου, όσο και

⁷² Σύμφωνα με την INSTAT το 2023 οι ξένες αφίξεις έφτασαν τις 10,1 εκατ. Βλ. σχετικά <https://www.instat.gov.al/en/Home.aspx>.

⁷³ Βλ. <https://turizmi.gov.al/wp-content/uploads/2019/12/National-Tourism-Strategy-2019-2023> [19.06.2023]. Η συνολική συνεισφορά του τουριστικού κλάδου στο ΑΕΠ αφορά την ευρύτερη επίδραση του κλάδου στην οικονομία (π.χ. αγορά εργασίας, μεταφορές, εμπόριο κ.ά.).

⁷⁴ Οι ξένες άμεσες επενδύσεις στην Αλβανία το 2023 έφτασαν περίπου τα 1,6 εκατ. ευρώ, ενώ το α' εξάμηνο του 2024 τα 354,1 εκατ. ευρώ. Βλ. <https://www.instat.gov.al/en/themes/economy-and-finance/national-accounts-gdp> [19.06.2024].

⁷⁵ Ν. 93/2015 [βρίσκεται επί του παρόντος υπό αναθεώρηση] και Ν. 1/2016 αντίστοιχα.

⁷⁶ Ν. 10303/2010 {αναθεωρήθηκε με τον Ν. 46/2013}.

⁷⁷ Ν. 36/2023.

η βελτίωση συνολικά των τουριστικών υποδομών, προκειμένου η χώρα να καταστεί εύκολα προσβάσιμη στο εξωτερικό και να λειτουργήσει ως τουριστικός προορισμός για όλο το χρόνο. Οι επενδύσεις σε υποδομές, όπως αεροδρόμια, μαρίνες, λιμάνια και αυτοκινητόδρομους, έχουν ως στόχο την άμεση σύνδεση μεταξύ των περιφερειακών τουριστικών προορισμών και της πρωτεύουσας, διαμορφώνοντας ένα ελκυστικό επενδυτικό τοπίο για όσους ενδιαφέρονται να δραστηριοποιηθούν σε μία αγορά, η οποία λόγω της στρατηγικής της τοποθεσίας στα δυτικά Βαλκάνια, μπορεί να λειτουργήσει ως ζωτικό σταυροδρόμι για τους σημαντικότερους διαδρόμους διαμετακόμισης της Ευρώπης και ως γέφυρα μεταξύ Ανατολής και Δύσης.⁷⁸

Στην προαναφερόμενη στρατηγική σημαντική θέση κατέχει επίσης η αρχή της βιώσιμης και ισορροπημένης ανάπτυξης στο σύνολο της αλβανικής επικράτειας, όπως φαίνεται από το γεγονός, ότι κατά τα τελευταία χρόνια η αλβανική κυβέρνηση έχει εκπονήσει με την υποστήριξη της Ε.Ε. και διεθνών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων (Παγκόσμια Τράπεζα, Ευρωπαϊκή Τράπεζα για την Ανασυγκρότηση και την Ανάπτυξη, την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕ) κ.ά.) μακρόπνοα πρότζεκτ (π.χ. πρόγραμμα για το Εθνικό Πάρκο του Αώου). Με αυτόν τον τρόπο αποδεικνύεται έμπρακτα η συνειδητοποίηση από μεγάλο μέρος των κοινωνικών εταίρων της σημασίας για τη λελογισμένη χρήση των φυσικών πόρων, καθώς και η ανάγκη προβολής της αρχής του «υπεύθυνου» τουρισμού που συνδυάζει τις αρχές της οικονομικής σταθερότητας και της διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος, με σκοπό τη δημιουργία των προϋποθέσεων για μια νέα εποχή σταθερής και βιώσιμης ανάπτυξης στην περιοχή των Βαλκανίων.⁷⁹

Βάσει των παραπάνω είναι επίσης δεδομένο, ότι μέχρι στιγμής ο αλβανικός τουριστικός κλάδος έχει συνεισφέρει σημαντικά στην εγχώρια οικονομία, τόσο άμεσα μέσω των ετήσιων εσόδων στο ετήσιο ΑΕΠ, όσο και έμμεσα σε συναφείς τομείς, όπως η εστίαση-φιλοξενία, τα

---

⁷⁸ Επισημαίνεται το πρότζεκτ του «Εθνικού Δρόμου» που κατασκευάστηκε με χρηματοδότηση από την Ε.Ε. και που αποτελεί επέκταση του βασικού οδικού δικτύου της Ευρώπης (TEN-T), ενώνοντας επί του παρόντος την Αλβανία και το Κόσοβο, ενώ αναμένεται η επέκτασή του στη Σερβία. Βλ. <https://euronews.al/en/albanias-nations-route-transforming-into-extension-of-europes-key-road-network/> (27.06.2024).

⁷⁹ Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται η συμφωνία που υπογράφηκε τον Δεκέμβριο 2023 μεταξύ του Αλβανικού Υπουργείου Οικονομικών με την Παγκόσμια Τράπεζα για το έργο "Καθαρό και Βιώσιμο Περιβάλλον για την Γαλάζια Θάλασσα". Η συμφωνία αυτή εντάσσεται στο πλαίσιο της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης και υποστηρίζεται με το ποσό 80 εκατ. δολαρίων από την Παγκόσμια Τράπεζα, με στόχο τη μείωση της ρύπανσης στο υδάτινο περιβάλλον, συμπεριλαμβανομένων των θαλασσών και των ποταμών. Επισημαίνεται, ότι σε αυτήν περιλαμβάνεται και η χρηματοδότηση του σχεδίου "Clean and Sustainable Environment for the Blue Sea", αναφορικά με την προστασία του Εθνικού Πάρκου του Αώου. Βλ. σχετικά <https://documents.worldbank.org>.

τρόφιμα, οι μεταφορές, οι κατασκευές και το εμπόριο,⁸⁰ αποδεικνύοντας, ότι η τουριστική ανάπτυξη έχει πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα, όσον αφορά την απασχόληση δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας, καθώς προσφέρονται κίνητρα σε ενδιαφερόμενους επενδυτές να υποστηρίξουν την ανάπτυξη υποδομών που σχετίζονται με την τουριστική βιομηχανία.⁸¹ Συγκεκριμένα, κατά την περίοδο 2016-2023, μέσω του νόμου για τις στρατηγικές επενδύσεις, προωθήθηκαν περίπου 21 επενδυτικά σχέδια στον κλάδο του τουρισμού, συνολικής αξίας 3,1 εκατ. ευρώ, με αποτέλεσμα τη δημιουργία περίπου 16.900 νέων θέσεων εργασίας. Η αποτελεσματικότητα της πολιτικής ως προς την ανάπτυξη του τουρισμού έχει αποδώσει σε μεγάλο βαθμό, δεδομένου ότι πλέον στην χώρα δραστηριοποιούνται 17 επώνυμες αλυσίδες ξενοδοχείων (Marriot, Hyatt, Hilton, Hotels-International Hotel Group κ.ά.), από τις οποίες καμία δεν είχε παρουσία πριν από πέντε χρόνια.

Σε κάθε περίπτωση, βέβαια, θα πρέπει να επισημανθεί ότι παρά τη αδιαμφισβήτητη ανάπτυξη του τουριστικού κλάδου στην Αλβανία, παραμένουν ακόμη κάποιοι ανασταλτικοί παράγοντες που δυσχεραίνουν την περαιτέρω ενίσχυσή του, δεδομένων των δυνατοτήτων της χώρας. Συγκεκριμένα, μέχρι στιγμής η ανάπτυξη του κλάδου έχει επικεντρωθεί κατά κύριο λόγο βάσει ενός μονοδιάστατου μοντέλου μαζικού τουρισμού (π.χ. διακοπές σε καλοκαιρινά θέρετρα), με κύρια χαρακτηριστικά την χαμηλή κατανάλωση ανά άτομο, την περιορισμένη εποχικότητα και με έντονη συγκέντρωση στις παραλιακές περιοχές (κυρίως την αλβανική Ριβιέρα). Βάσει αυτών των δεδομένων, άμεση συνέπεια αποτελεί η περιβαλλοντολογική επιβάρυνση του οικοσυστήματος των επιβαρυσμένων περιοχών, δεδομένου ότι εκεί έχει επικρατήσει ένα άναρχο μοντέλο δόμησης (τσιμεντοποίηση) που υποβαθμίζει το περιβαλλοντικό τοπίο, τη φυσική ομορφιά του τοπίου και την ποιότητα του ίδιου του τουριστικού προϊόντος της χώρας.

Ένα επίσης αρνητικό χαρακτηριστικό του αλβανικού τουριστικού κλάδου αποτελεί το γεγονός, ότι οι ξένοι τουρίστες που την επισκέπτονται επιλέγουν να μείνουν κατά μέσο όρο για περιορισμένο διάστημα και να ξοδέψουν λιγότερα χρήματα συγκριτικά με άλλες γειτονικές και ανταγωνιστικές χώρες.⁸² Αυτά τα δύο στοιχεία συνδέονται βέβαια με το περιορισμένο φάσμα δραστηριοτήτων και επιλογών που τους παρέχονται από τις τουριστικές δομές (ξενοδοχεία,

---

⁸⁰ Σύμφωνα με στοιχεία της Τράπεζας της Αλβανίας τα έσοδα από τον τουρισμό για α' τρίμηνο του 2024 έφτασαν τα 788 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 26,7% σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 2023. Βλ. https://www.bankofalbania.org/Statistics/Monetary_Financial_and_Banking_statistics/ (19.06.2024).

⁸¹ Σύμφωνα με στοιχεία της Τράπεζας της Αλβανίας το 2023 οι ξένες επενδύσεις στον κλάδο του τουρισμού (ακίνητα, υποδομές κτλ.), έφτασαν τα 350 εκατ. ευρώ. Βλ. https://www.bankofalbania.org/Statistics/Monetary_Financial_and_Banking_statistics/ (23.06.2024).

⁸² Το 2022 κατά μέσο όρο η διαμονή των ξένων τουριστών στην Αλβανία δεν ξεπερνούσε τις 2,6 ημέρες. Βλ. <https://www.instat.gov.al/en/Home.aspx> {21.06.2024}.

εστιατόρια και καταστήματα κ.ά.) που επισκέπτονται, γεγονός που έχει διαμορφώσει την εικόνα της χώρας διεθνώς περισσότερο ως ενδιάμεσου προορισμού, παρά ως βασικής επιλογής για διακοπές. Το σχετικά χαμηλό κόστος της διαμονής στην Αλβανία αποτελεί αναμφίβολα παράγοντα προσέλκυσης τουριστικών ροών και ανταγωνιστικότητας του κλάδου της σε σχέση με άλλες χώρες, ωστόσο από μόνο του δεν μπορεί να προσφέρει ακόμη μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία στον κλάδο και να μεταβάλει δραματικά την εικόνα της χώρας στο εξωτερικό, εφόσον δεν συνοδεύεται από προσφερόμενο τουριστικό προϊόν υψηλών προδιαγραφών.

Είναι επίσης δεδομένο, ότι αν και κατά τα τελευταία χρόνια έχουν ξεκινήσει προσπάθειες για τη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος μέσω ποικίλων δραστηριοτήτων και προγραμμάτων που αναδεικνύουν τα πλεονεκτήματα της χώρας (π.χ. οικοτουρισμός, αγροτουρισμός, αθλητικός τουρισμός, γαστρονομία, οινογνωσία κ.ά.) είναι σαφές, ότι ακόμη χρειάζεται να καταβληθούν ακόμη πιο συστηματικές προσπάθειες προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος της επίτευξης ενός πιο πλουραλιστικού και ισορροπημένου μοντέλου ανάπτυξης που θα αφορά το σύνολο της επικράτειας και δεν θα συγκεντρώνεται μόνο στις παραλιακές περιοχές.

Ο σχετικά μονοδιάστατος χαρακτήρας του αλβανικού τουριστικού μοντέλου φαίνεται επίσης, αν συνυπολογιστεί το γεγονός, ότι, ενώ η χώρα διαθέτει περίπου 2.000 πολιτιστικά μνημεία (τον δεύτερο μεγαλύτερο αριθμό πολιτιστικών μνημείων ανά κάτοικο στην Μεσόγειο), αυτά παραμένουν σχετικά άγνωστα διεθνώς λόγω της ανεπαρκούς προβολής τους στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και της μη εύκολης πρόσβασής τους από τα παραλιακά θέρετρα ή την πρωτεύουσα λόγω έλλειψης κατάλληλων έργων υποδομής. Βέβαια, θα πρέπει να τονιστεί, ότι εκτός του εμφανούς ελλείμματος ως προς τις υποδομές (αυτοκινητόδρομοι, σιδηροδρομικό δίκτυο, αεροδρόμια κ.ά.), εξίσου σημαντικό πρόβλημα αποτελεί και η έλλειψη κατάλληλα εκπαιδευμένου προσωπικού που θα επανδρώσει τις τουριστικές μονάδες και θα προσφέρει υπηρεσίες που απαιτούνται βάσει των διεθνών προτύπων, λόγω της έντονης μετανάστευσης του νέου και δυναμικού μέρους του πληθυσμού στο εξωτερικό, καθώς και της υποτυπώδους επαγγελματικής εκπαίδευσης αναφορικά με τον κλάδο.⁸³

Η κατάσταση γίνεται ακόμη πιο δύσκολη, αν συνυπολογιστεί μαζί με την γήρανση του πληθυσμού η ήδη μικρή αγορά (2,4 εκατ. κάτοικοι), η αγοραστική δύναμη ανά κάτοικο που είναι

---

⁸³ Βάσει των αποτελεσμάτων της τελευταίας απογραφής (2023) ο πληθυσμός της Αλβανίας μειώθηκε περίπου κατά 420.000 σε σχέση με την προηγούμενη (2011), λόγω της μετανάστευσης κυρίως νέων πτυχιούχων στο εξωτερικό. Βλ. σχετικά https://en.wikipedia.org/wiki/Demographics_of_Albania (03.07.2024).

πολύ πιο χαμηλή σε σχέση με τις χώρες μέλη της Ε.Ε., καθώς και διαρθρωτικά προβλήματα που σχετίζονται με τη δημόσια διοίκηση και τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς (π.χ. γραφειοκρατία, αδιαφανείς διαδικασίες, παραοικονομία) που αποτελούν ανασταλτικούς παράγοντες ως προς την προσέλκυση ξένων επενδύσεων και την περαιτέρω οικονομική ανάπτυξη της χώρας.⁸⁴

Βάσει των παραπάνω γίνεται σαφές, ότι η επίτευξη ενός σύγχρονου αναπτυξιακού τουριστικού μοντέλου στην Αλβανία είναι εφικτή μέσω στρατηγικών επενδύσεων σε τομείς πρωταρχικής σημασίας, όπως η κατασκευή και η αναβάθμιση έργων υποδομής, η υιοθέτηση νέων τεχνολογιών, η επαγγελματική κατάρτιση του προσωπικού και η συστηματική προβολή της χώρας στο εξωτερικό (π.χ. μέσω των κοινωνικών δικτύων). Οι επενδύσεις αυτές βέβαια πρέπει να λάβουν υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της περιοχής και να συνδεθούν με την αναβάθμιση των υποδομών (λιμάνια, αεροδρόμια, οδικό δίκτυο) που διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην προσέλκυση μεγαλύτερων τουριστικών ροών από το εξωτερικό.

Ειδικότερα, η σημασία των επενδύσεων στις υποδομές αποδεικνύεται και από το γεγονός, ότι οι βελτιώσεις που έχουν πραγματοποιηθεί στο εσωτερικό και διασυνοριακό οδικό δίκτυο έχει διευκολύνει την πρόσβαση μεγάλου ποσοστού τουριστών από γειτονικές χώρες μέσω ξηράς, ενώ και η πρόσφατη αύξηση των αεροπορικών αφίξεων μπορεί να αποδοθεί στη διευρυμένη προσφορά από αεροπορικές εταιρείες χαμηλού κόστους και την αναβάθμιση των υποδομών του διεθνούς αεροδρομίου των Τιράνων. Συνεπώς, τα αεροδρόμια που βρίσκονται επί του παρόντος υπό κατασκευή ή υπό σχεδιασμό (Αυλώνα, Άγιοι Σαράντα) θα μπορούσαν να συνδράμουν στην περαιτέρω αύξηση των ξένων αφίξεων, ενώ χρήσιμη θα ήταν και η περαιτέρω αναβάθμιση των κυριότερων λιμένων (Αυλώνα, Δυρράχιο, Πόρτο Ρομάνο) για την προσέλκυση τουρισμού υψηλού εισοδήματος.⁸⁵

Σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη ενός πλουραλιστικού τουριστικού μοντέλου, μπορούν να διαδραματίσουν και οι λεγόμενες «πράσινες επενδύσεις» που συμβάλλουν σωρευτικά στον σχηματισμό κεφαλαίου και που στην περίπτωση της Αλβανίας, σύμφωνα με σχετική μελέτη του Υπουργείου Τουρισμού και Περιβάλλοντος για την περίοδο μεταξύ των ετών 2018 και 2023,

---

⁸⁴ Το κατά κεφαλή εισόδημα στην Αλβανία υπολογίζεται στα 9.750 ευρώ, κατατάσσοντας την χώρα στη 95^η θέση στη σχετική κατάταξη και στη 89^η θέση ως προς την αγοραστική δύναμη. Βλ. https://en.wikipedia.org/wiki/Economy_of_Albania (03.07.2024).

⁸⁵ Επισημαίνεται ότι στον νέο λιμένα του Πόρτο Ρομάνο, που θα είναι έτοιμος το 2026, θα μεταφερθούν σταδιακά οι εμπορικές υπηρεσίες που καλύπτονται από τον λιμένα του Δυρραχίου, ενώ το κόστος του έργου υπολογίζεται συνολικά στα 410 εκατ. ευρώ. Βλ. <https://albaniandailynews.com/> (29.06.2024).

περιλάμβαναν 4 έργα πράσινου πεδίου, συνολικού ύψους 125,6 εκατ. ευρώ.⁸⁶ Είναι γεγονός βέβαια, ότι, αν και η Αλβανία έχει αναβαθμιστεί σημαντικά ως διεθνής τουριστικός προορισμός στα Δυτικά Βαλκάνια, δεν έχει υπάρξει τόσο επιτυχής, ως προς την προσέλκυση ξένων επενδύσεων στον εν λόγω κλάδο σε σύγκριση με γειτονικές της χώρες, όπως το Μαυροβούνιο (με 11 έργα συνολικού ύψους 250 εκατ. ευρώ) ή τη Βόρεια Μακεδονία (2 έργα συνολικού ύψους 312 εκατ. ευρώ).

Για αυτόν τον λόγο η αλβανική κυβέρνηση έχει θέσει στο επίκεντρο της νέας της αναπτυξιακής στρατηγικής (περίοδος 2024-2030) την προσέλκυση ακόμη περισσότερων φιλικών προς το περιβάλλον κεφαλαίων, μέσω της αξιοποίησης των χρηματοδοτικών εργαλείων που προσφέρονται στο πλαίσιο της προενταξιακής πορείας της χώρας προς την Ε.Ε. (Επενδυτικό Πλαίσιο για τα Δυτικά Βαλκάνια (WBIF), Ευρωπαϊκό Ταμείο Νοτιοανατολικής Ευρώπης (EFSE), Πράσινο Ταμείο για την Ανάπτυξη (GGF), Περιφερειακό πρόγραμμα ενεργειακής απόδοσης (REEP/REEP Plus) κ.ά.), με σκοπό την προώθηση της πράσινης και ψηφιακής μετάβασης της οικονομίας της και την προσέλκυση ξένων κεφαλαίων από επενδυτικά funds και διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, τα οποία ήδη δραστηριοποιούνται στην ευρύτερη περιφέρεια των Δυτικών Βαλκανίων.⁸⁷

Θα πρέπει σε αυτό το σημείο να τονιστεί ότι το ζήτημα της περιφερειακής συνεργασίας των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων έχει τεθεί επανειλημμένα από την Ε.Ε. ως απαραίτητη προϋπόθεση για την επίτευξη βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης στο πλαίσιο της προενταξιακής πορείας των χωρών της περιοχής, τη σύγκλιση των επιμέρους οικονομιών σε μία κατά το πρότυπο της Ε.Ε., καθώς και την επιτάχυνση για την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση (EU Growth Plan for the Western Balkans, στρατηγική EUSAIR για την Αδριατική και το Ιόνιο).⁸⁸ Γίνεται κατανοητό συνεπώς, ότι οι χώρες της περιοχής, πρέπει να προχωρήσουν στην περαιτέρω ενίσχυση της συνεργασίας τους σε όλους τους κλάδους της οικονομίας, δεδομένου ότι έχουν άμεσο και αμοιβαίο όφελος, όπως έχει αποδειχτεί έμπρακτα μέσω της επιτυχούς εφαρμογής διασυνοριακών

⁸⁶ Βλ. σχετικά UNWTO (2024:28).

⁸⁷ Ανάμεσα στους επενδυτικούς οργανισμούς που δραστηριοποιούνται στην Αλβανία και γενικότερα στα Δυτικά Βαλκάνια συμπεριλαμβάνονται η Γερμανική Υπηρεσία για τη Διεθνή Συνεργασία (GIZ), ο Ελβετικός Οργανισμός Ανάπτυξης και Συνεργασίας (SECO/SDC) και το Πράσινο Ταμείο για το Κλίμα (GCF). Βλ. UNWTO (2024:90).

⁸⁸ Βλ. <https://www.adriatic-ionian.eu/about-eusair/adriatic-ionian-region/> (03.07.2024).

προγραμμάτων συνεργασιών μεταξύ της Αλβανίας και γειτονικών της χωρών, όπως το Πρόγραμμα Interreg VI-A IPA με την Ελλάδα.⁸⁹

Επισημαίνεται, ότι το συγκεκριμένο πρόγραμμα, που αφορά την περίοδο 2021-2027, συγχρηματοδοτείται από την Ε.Ε. και τις δύο χώρες με το πόσο των 33,31 εκατ. ευρώ και στόχο έχει την υποστήριξη των διασυνοριακών περιοχών τους με έμφαση στην προστασία της φύσης και της βιοποικιλότητας, της ισόρροπης οικονομικής ανάπτυξης, της διατήρησης του ανθρώπινου δυναμικού και τη βελτίωση των υποδομών.⁹⁰ Σε αυτό το πλαίσιο χρήσιμη θα ήταν η ανάπτυξη διμερών προγραμμάτων συνεργασίας και πρότζεκτ αγροτουρισμού,⁹¹ βάσει αρχών, όπως ο σεβασμός στην παράδοση και τις ιδιαίτερες αξίες κάθε περιοχής, η ανάπτυξη της δημόσιας οδικής υποδομής για την πρόσβαση σε τουριστικές και αθλητικές περιοχές, η αύξηση της ανταγωνιστικότητας και η ενίσχυση της ικανότητας παραγωγής εσόδων στις μη προνομιούχες περιφέρειες μέσω της παροχής ενός διαφοροποιημένου και πλουραλιστικού τουριστικού προϊόντος που θα μπορεί να προσελκύσει ένα ευρύτερο κοινό.

Είναι δεδομένο, ότι οι ελληνικές επιχειρήσεις, προερχόμενες από μία χώρα με διεθνώς καταξιωμένο και υψηλού επιπέδου τουριστικό προϊόν, και εκμεταλλευόμενες την τεχνογνωσία που κατέχουν, μπορούν να εισχωρήσουν στην γειτονική αγορά μέσω επενδύσεων και να συμβάλουν δημιουργικά στους τομείς, όπου υστερούν οι αντίστοιχοι αλβανικοί φορείς (εκσυγχρονισμός των υποδομών και της οργάνωσης των τουριστικών επιχειρήσεων, εκπαίδευση του εργατικού δυναμικού, εμπλουτισμός και αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος). Επίσης, στα συγκριτικά πλεονεκτήματα των ελληνικών επιχειρήσεων θα μπορούσαν να προστεθούν δύο στοιχεία ιδιαίτερης σημασίας, δηλαδή η παρουσία ελληνικού στοιχείου στις πιο αναπτυγμένες τουριστικά περιοχές της Αλβανίας (Άγιοι Σαράντα, Εξαμίλι, Χιμάρα), καθώς και η διατήρηση σχέσεων πολλών ντόπιων με την Ελλάδα για διάφορους λόγους (επαγγελματικούς, προσωπικούς

---

⁸⁹ Τα προγράμματα Interreg IPA, που χρηματοδοτούνται από τα Ταμεία Συνοχής της ΕΕ, αφορούν τη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ και των υπονήφιοιων χωρών με στόχο την ενίσχυση της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής και τις σχέσεις γειτονίας στο πλαίσιο της προενταξιακής πορείας τους. Βλ. https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/cooperation/european-territorial/ipa_en (03.07.2024).

⁹⁰ Βλ. <https://interreg.gr/en/interreg-vi-a-ipa-greece-albania-2021-2027-call-for-the-establishment-of-the-assessors-registry-and-the-evaluation-of-project-proposals/> (01.07.2024).

⁹¹ Για παράδειγμα η ανάπτυξη προγραμμάτων προστασίας της βιοποικιλότητας μέσω της χρηματοδότησης από τα Ταμεία της Ε.Ε. σε γειτνιάζουσες περιοχές μεταξύ των δυο χωρών (π.χ. Εθνικός Δρυμός Αώου-Βίκου στην Ελλάδα, Εθνικό Πάρκο Vjosa στην Αλβανία).

κ.ά.), γεγονός που καθιστά δυνητικά πιο εύκολη την πρόσβασή τους στην αλβανική τουριστική αγορά.⁹²

---

⁹² Χρήσιμη ως προς αυτό το θέμα κρίνεται η επανεργοποίηση της Μεικτής Επιτροπής Τουρισμού των δύο χωρών, η οποία προβλέπεται στο άρθρο 6 της υπογραφείσης διμερούς Συμφωνίας για τη συνεργασία στον τουρισμό (Ν. 2868/2000, ΦΕΚ 274 Α/19.12.2000), ιδιαίτερα στις περιοχές της ελληνικής μειονότητας (Άγιοι Σαράντα, Αργυρόκαστρο, Χιμάρα, Κορυτσά, Δρόπολη, Δελβινο κ.α.).

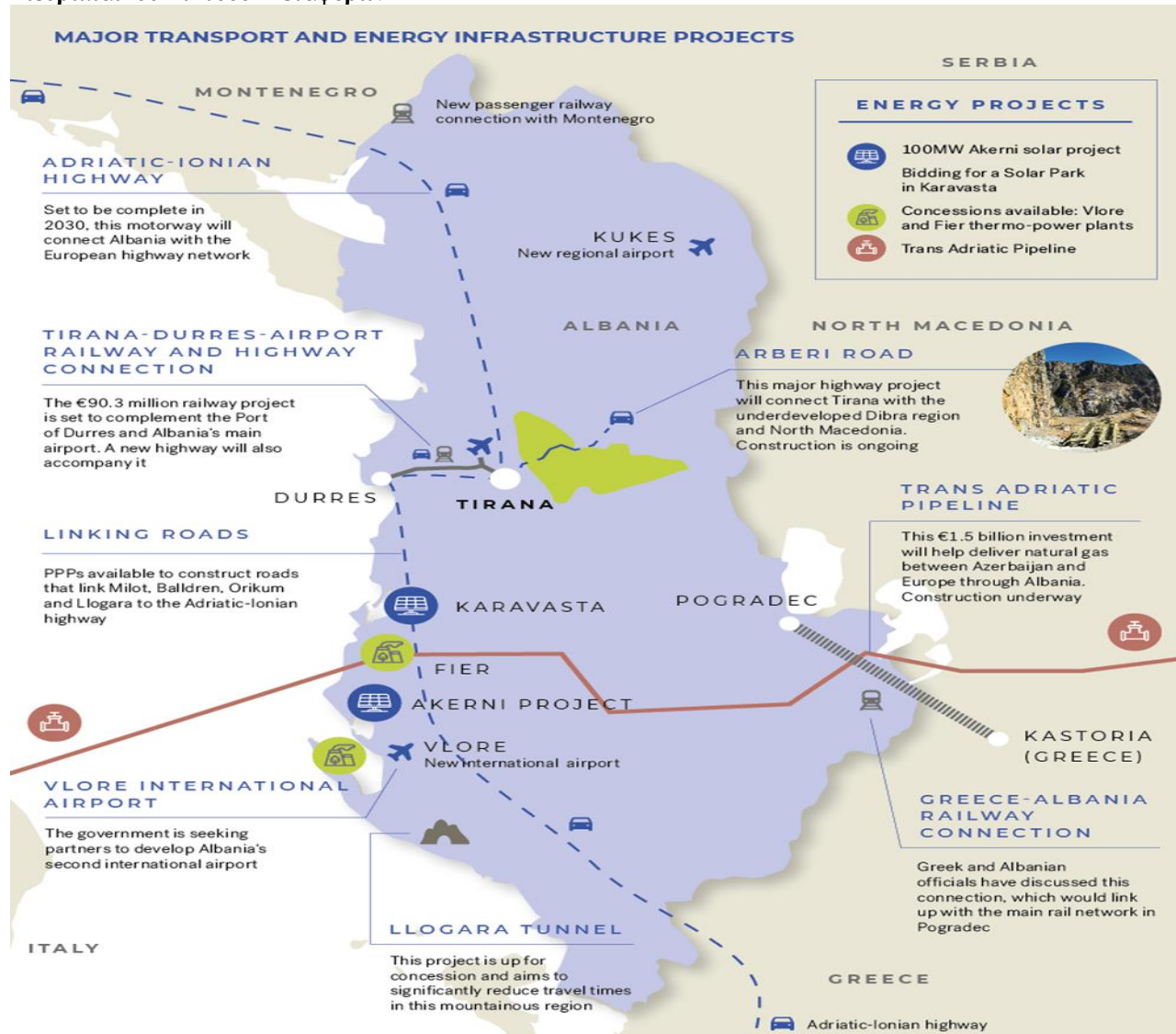
6. Παράρτημα

Πίνακας 1: Οικονομικά στοιχεία Αλβανίας 2019-2023

	2019	2020	2021	2022	2023
Ονομαστικό ΑΕΠ (εκατ. λεκ)	1.691.903	1.389.953	1.626.561	1.745.829	1.756.550
Μεταβολή πραγματικού ΑΕΠ	2,1%	-3,3%	8,9%	4,8%	3,6%
Κατά κεφαλήν ΑΕΠ (λεκ)	593.000	579.000	660.000	755.000	973.000
Ανεργία	11,6%	11,7%	11,6%	11,3%	11,3%
Πληθωρισμός	1,4%	1,6%	2%	6,7%	4,8%
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης(% ΑΕΠ)	-1,9%	-6,8%	-4,7%	-3,3%	-2,5%
Πρωτογενές ισοζύγιο (% ΑΕΠ)(στοιχεία από ΔΝΤ)	0,21%	-4,62%	-2,86%	-1,86%	0,12%
Χρέος Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	65,8%	75,7%	76,1%	68,5%*	62,94%
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (% ΑΕΠ)	-8,4%	-8,6%	-6,6%	-7,8%	-5,8%
Συναλλαγματική ισοτιμία (με €)	123,01 λεκ	123,75 λεκ	122,4 λεκ	118,83 λεκ	103,95 λεκ
Βασικό επιτόκιο	1%	0,5%	0,5%	1,8%	3,25%
Συναλλαγματικά διαθέσιμα (εκατ. €)	3.359,70	3.945,29	4.974,02	5.123.334	5.335.776

Πηγές: Κεντρική Τράπεζα Αλβανίας, INSTAT, Ευρωπαϊκή Ένωση, Παγκόσμια Τράπεζα, Διεθνές Νομισματικό Ταμείο

Πίνακας 2: Οδικοί άξονες και σιδηροδρομικά δίκτυα υπό κατασκευή στην Αλβανία στο πλαίσιο του Διευρωπαϊκού Δικτύου Μεταφορών

Πηγή: Γραφείο ΟΕΥ Τιράνων

7. Πηγές

- Cabanes, Pierre (2008), "Greek Colonisation in the Adriatic". In Tsetschladze, Gocha R. (ed.). *Greek Colonisation: An Account of Greek Colonies and Other Settlements Overseas*.
- McIlvaine, Britney Kyle (2012). *Greek Colonization of the Balkans: Bioarchaeological Reconstruction of Behavior and Lifestyle during Corinthian Colonial Expansion into Ancient Apollonia, Albania* (Thesis). Ohio State University.
- Sawicka, Irena, "A Crossroad Between West, East and Orient–The Case of Albanian Culture." *Colloquia Humanistica*. No. 2. Instytut Slawistyki Polskiej Akademii Nauk, 2013: 97-99.
- Έκθεση Διεθνούς Αεροδρομίου Τιράνων 2023, διαθέσιμη ηλεκτρονικά σε: <https://www.tirana-airport.com/en/article/998/Tirana-InternationalAirport%E2%80%99s-Highlights-2023> {06.06.2024}.
- Έκθεση Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (2024), *UNWTO Tourism Data Dashboard, UN Tourism, Madrid*, διαθέσιμη ηλεκτρονικά σε: <https://www.unwto.org/tourism-data/global-and-regional-tourism-performance>.
- Έκθεση Αλβανικής Στατιστικής Υπηρεσίας (INSTAT) 2023, διαθέσιμη ηλεκτρονικά σε: <http://www.instat.gov.al/> [08-02-2024].
- Έκθεση Αλβανικού Υπουργείου Υποδομών και Ενέργειας για την Στρατηγική Shqipëria 2030, διαθέσιμη ηλεκτρονικά σε: https://konsultimipublik.gov.al/documents/RENJK_538_Draft-Strategjia-Kombetare-per-Zhvillim-dhe-Integrim-2021--2030-.pdf {01.07.2024}
- Έκθεση Τράπεζας της Αλβανίας 2023 διαθέσιμη ηλεκτρονικά σε: <https://www.bankofalbania.org/home/>
- Έκθεση Παγκόσμιας Τράπεζας 2023, *Global Economic Prospects, January 2024*, διαθέσιμη σε: <https://www.worldbank.org/en/publication/global-economic-prospects>
- Έκθεση Αλβανικού Υπουργείου Οικονομικών 2023, διαθέσιμη σε: <https://financa.gov.al/kuadri-makroekonomik-dhe-fiskal-2/> {12-03-2024}.
- Έκθεση Αλβανικού Υπουργείου Τουρισμού και Περιβάλλοντος 2023, διαθέσιμη σε: <https://turizmi.gov.al/wp-content/uploads/2019/12/National-Tourism-Strategy-2019-2023> {19.06.2023}
- Afteroffice (<https://afteroffice.gr>)
- Agora (<https://agora.mfa.gr/>)
- Agritourism Albania (<https://agrotourism.gov.al>)
- Albania Daily News (<https://albaniandailynews.com>)
- Albania-Adventure (<http://albania-adventure.com>)
- Albrafting (<https://www.albrafting.org>)
- Αλβανικό Υπουργείο Τουρισμού και Περιβάλλοντος (<https://turizmi.gov.al/>).
- Agora (<https://agora.mfa.gr/>)
- Culture Trip (<https://theculturetrip.com/europe/albania/articles/a-wine-lovers-guide-to-albania>)
- Euro2day (<https://www.euro2day.gr/>) {01.07.2024}

- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (https://commission.europa.eu/index_el)
- Euronews Albania (<https://euronews.al>)
- JKN (<https://www.jkn.al/en>)
- Interreg(<https://interreg.gr/en/interreg-vi-a-ipa-greece-albania-2021-2027-call-for-the-establishment-of-the-assessors-registry-and-the-evaluation-of-project-proposals/>) {01.07.2024}
- Itaka (<https://www.itaka.pl/en/destinations/albania/saranda.html>) {18.06.2024}
- Monitor (<https://www.monitor.al>)
- Ocnal: <https://www.ocnal.com/2018/02/ohrid-lake-in-unesco-albania-submits.html>
- Researchgate(https://www.researchgate.net/publication/261179299_Butrint_MP_English_version_September_2010)
- Risialbania (www.risialbania.al)
- Shiptarja (<https://shqiptarja.com/home>)
- Votra Magazine (<https://www.votramagazine.com/albanias-gastronomic-tapestry-a-feast-for-the-senses>)
- Wikipedia(https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_World_Heritage_Sites_in_Albania, https://en.wikipedia.org/wiki/Butrint_National_Park, https://en.wikipedia.org/wiki/Demographics_of_Albania, https://en.wikipedia.org/wiki/Economy_of_Albania) {03.07.2024}.
- <https://www.adriatic-ionic.eu/about-eusair/adriatic-ionic-region/> {03.07.2024}.